

HandBoekTweePuntNul

● Sociale media in het onderwijs

Louis Hilgers | + 9 co-auteurs + | Tessa van Zadelhoff

Hét handboek sociale media in het onderwijs

HandBoekTweePuntNul

Sociale media in het onderwijs

Louis Hilgers | + 9 co-auteurs + | Tessa van Zadelhoff

Titel	HandBoekTweePuntNul	
Subtitel	Handboek voor Sociale Media in het Onderwijs	
Initiatief	Louis Hilgers & Tessa van Zadelhoff	
Auteurs	Iris van Bossum Aad van der Drift Gerard Dummer Louis Hilgers Joris van Meel Erno Mijland	Gijs Palsrok Wilfred Rubens Paul Vermeulen Karin Winters Tessa van Zadelhoff
Eindredactie	Carla Desain	
Ontwerp/opmaak	Judith Eurlings	
Uitgever	BoekTweePuntNul	
Omslagidee	Louis Hilgers	
Drukwerk	PrintSupport4U	
Website	BoekTweePuntNul.nl	
E-mail	info@BoekTweePuntNul.nl	
Druk	1 ^e druk – oktober 2012 Herziene digitale uitgave april 2015	
ISBN	978-90-5906-351-8	
Bestelnummer	btpn85100009	

Inhoudsopgave

Voorwoord

De auteurs stellen zich voor...

Deel 1: Achtergronden

1	Sociale media & wat dat zijn	Louis Hilgers	16
2	Sociale media & didactiek	Wilfred Rubens	21
3	Sociale media & denkvaardigheden	Erno Mijland	28
4	Sociale media & leerkrachtcompetenties	Gerard Dummer	34

Deel 2: Sociale media in de klas

5	Sociale media & de les (PO)	Tessa van Zadelhoff	42
6	Sociale media & de les (VO)	Gijs Palsrok	50
7	Sociale media & de les (MBO)	Iris van Bossum	58
8	Sociale media & beter leren en lesgeven	Paul Vermeulen	68

Deel 3: Sociale media op schoolniveau

9	Sociale media & kansen en gevaren	Karin Winters	80
10	Sociale media & opstelling van scholen	Joris van Meel	88
11	Sociale media & ELO3.0	Aad van der Drift	94

Wees niet bang,
en probeer uit!

In oktober 2011 kwam BoekTweePuntNul uit. Een boek waar in cocreatie met elkaar, 125 auteurs ieder een hoofdstuk schreven over sociale media, web 2.0 en webtools. Met name de onderwijsversie van dit boek werd een groot succes. Op steeds meer onderwijsinstellingen ontdekt men de mogelijkheden die sociale media kunnen bieden voor het onderwijs. Over de didactische kant van sociale media is echter nog niet veel geschreven. Om die reden hebben wij een aantal experts op het gebied van sociale media in het onderwijs benaderd om hun verhaal te vertellen.

We geven hierbij achtergronden, praktijkvoorbeelden vanuit het PO, VO en MBO, maar ook wat scholen met sociale media zouden kunnen doen om zich beter te profileren. Vier van deze artikelen zijn de geactualiseerde versies van artikelen die in de onderwijsversie van BoekTweePuntNul te lezen waren. Aangevuld met de overige verhalen geeft dit handboek een goed beeld van wat sociale media voor het onderwijs kunnen betekenen.

In de nieuwste versie van BoekTweePuntNul staan maar liefst 200 bijdragen van evenveel auteurs over socialemedia- en web 2.0-toepassingen. Een boek schrijven met 200 auteurs is een uitdaging, maar is te doen wanneer je over een goed format beschikt.

12 langere artikelen laten schrijven door experts op dit gebied is weer een uitdaging van een ander kaliber. Wij hadden deze klus dan ook nooit kunnen klaren zonder de medewerking van Carla Desain. Als eindredacteur heeft zij uren met auteurs gespard over hoe de artikelen inhoudelijk nog beter zouden kunnen. Carla wist steeds op het juiste moment de goede vragen te stellen om een auteur weer een stap verder te helpen.

Wij hopen met dit handboek een bijdrage te leveren aan de zoektocht van studenten op Pabo's en lerarenopleidingen, leerkrachten en docenten die het nut van sociale media in het onderwijs zien, maar nog zoeken naar de wijze waarop zij deze binnen hun lessen kunnen integreren.

Onze dank gaat uit naar Hans Mooijenkind en Arjan Hietkamp van Uitgeverij Van Buurt, Judith Eurlings van Query Design voor de prachtige vormgeving, Carla Desain voor de eindredactie en naar Paul Vermeulen, Erno Mijland, Aad van der Drift, Iris van Bossum, Gijs Palsrok, Karin Winters, Wilfred Rubens, Joris van Meel en Gerard Dummer voor hun inspirerende bijdragen. Het was weer een genoegen om met jullie allen samen te mogen werken.

Louis Hilgers & Tessa van Zadelhoff

**BoekTweePuntNul won
in 2011 de SIDN award
De Kracht van het Netwerk**

**De auteurs
stellen zich
voor...**

**Een aantal experts op
het gebied van sociale
media in het onderwijs
vertellen hun verhaal**

Louis Hilgers

Ondanks de vele activiteiten en ontwikkelingen van de afgelopen jaren voel ik mij nog steeds pionier op het gebied van ict-in/en-onderwijs. Na het ontwikkelen van lesmateriaal voor de Commodore 64 heb ik met een auteurscollectief de eerste open informatiekundemethode gerealiseerd: Vensters. Ik heb een voortdurende passie voor innovatie en een niet-aflatende nieuwsgierigheid.

- > 15 jaar uitdragen via mijn onafhankelijke ICT-in-onderwijsnieuws website *ICTnieuws.nl*.
- > 20 jaar gestaag werkend aan *Internetwoordenboek.nl* en *SMS-taal.nl*.
- > 30 jaar docent.
- > 10 jaar onafhankelijk werkzaam op het snijvlak van ict en onderwijs.
- Absolute topprojecten: *GrassrootsCuracao.com* en *BoekTweePuntNul.nl* als ultieme cocreatie- en crowdsource-publicatie.
- 10 jaar hoofdredacteur van de nieuwsbrieven Primair en Voortgezet Onderwijs van *Kennisnet.nl*.
- Met Tessa van Zadelhoff winnaar van SIDN Award 2011 - categorie De Kracht van Netwerken.
- Jurylid Innovative Teachers Awards, COS Awards, De Gouden Duim.
- > 5 jaar voorzitter IPON Awards.

Twitter: @louishilgers

Tessa van Zadelhoff

Tessa van Zadelhoff werkt als leerkracht en ict-coördinator op OBS De Kleine Beer in Berlicum. Daarnaast werkt zij als zelfstandig professional onder de naam Warempel. Binnen Warempel werkt zij voor Kennisnet, Vives, ICTnieuws en geeft zij regelmatig presentaties en workshops over sociale media in de klas, mediawijsheid, ict-werkvormen in de klas en digiborden. In 2011 nam Tessa samen met Louis Hilgers het initiatief voor BoekTweePuntNul. Met het socialmediaproject Reisbureau Beartravel won Tessa in november 2011 een prijs op het Global Forum van Microsoft Partners in Learning in Washington.

Twitter: @warempel

Wilfred Rubens

Wilfred Rubens houdt zich sinds eind 1995 bezig met ict en leren. Hij heeft gewerkt binnen het middelbaar beroepsonderwijs, het bedrijfsleven, de zorgsector en het hoger onderwijs. Op dit moment is hij als projectleider OpenU en e-learning adviseur werkzaam bij het Centre for Learning Sciences and Technologies (CELSTEC) van de Open Universiteit.

Wilfred is redactielid van *e-learning.nl* en jurylid van de Nederlandse e-Learning Awards. Hij onderhoudt een weblog over technology enhanced learning (www.wilfredrubens.com). Wilfred Rubens treedt regelmatig op als dagvoorzitter, spreker, workshopbegeleider en gastdocent over e-learning. Hij heeft een groot aantal publicaties over e-learning op zijn naam staan. Hij is lid van de adviesraad van het Nationaal e-Learning Congres en van de advisoryboard van de Online Educa in Berlijn. Wilfred is ook een enthousiast gebruiker van diverse social software toepassingen waarmee hij kennis deelt (zoals Twitter, Diigo, Slideshare, Facebook en YouTube).

Twitter: @wrubens

Erno Mijland (1966) is opgeleid als docent Nederlands en Engels. Hij werkte bijna 15 jaar voor Fontys Hogescholen als communicatie-adviseur, bedrijfsjournalist en docent Taal & Communicatie. Sinds 2007 is hij zelfstandig ondernemer.

Ik schrijf columns, journalistieke verhalen en boeken over ict in relatie tot opvoeding en onderwijs. Ook verzorg ik presentaties, ouderavonden, gastlessen, workshops en scholingstrajecten over de impact van nieuwe technologie op leven en leren. En ik begeleid schoolorganisaties bij innovatietrajecten op dit terrein. Ik ben gefascineerd door de mogelijkheden van internet en sociale media. In mijn werk ervaar ik bijna dagelijks de kracht van online netwerken en slimmer werken. Tegelijkertijd zie ik ook de nieuwe vragen die de huidige technologische ontwikkelingen oproepen, bijvoorbeeld over privacy en over de balans tussen werk en privé. Met opvoeders, vakgenoten en onderwijsprofessionals de dialoog aangaan over dit thema is elke dag weer boeiend.

Twitter: @ernomijland

Erno Mijland

Gerard Dummer is lerarenopleider op de Pabo. Als onderwijskundige geeft hij les over de mogelijkheden van ict en onderwijs. Hij is auteur van het boek *Ict voor de klas*. Dit biedt een overzicht van de mogelijkheden van ict in het basisonderwijs. Voor de Vereniging Lerarenopleiders Nederland (VELON) is Gerard lid van de themagroep Ict en de lerarenopleider. Gerard houdt zijn eigen weblog bij op www.gerarddummer.nl/blog. Hij schrijft over ict en onderwijs voor de lerarenopleiding en het basisonderwijs. Gerard is voorzitter van Stichting WikiKids, de Nederlandstalige internet-encyclopedie voor en door kinderen. Elke maand schrijft hij voor het onderwijsblad JSW over de nieuwste ontwikkelingen op ict-gebied. Als zpp'er verzorgt Gerard workshops en presentaties over de ict-mogelijkheden in het onderwijs. Ook is het mogelijk Gerard in te huren om mee te denken over integratie van ict in de lerarenopleiding en het basisonderwijs.

Twitter: @gerarddummer

Gerard Dummer

Gijs Palsrok

Gijs Palsrok (Veghel, 1981) is een tweedegeneratiedocent Engels in het voortgezet onderwijs. Als jonge enthousiasteling verandert Palsrok graag de vorm en de inhoud van het ouderwetse onderwijssysteem. Hij is een groot voorstander van sociale media en ict-toepassingen binnen en buiten de klas, zonder verlies van deskundigheid van docenten.

Lesgeven is reageren op leerlingen en niet regeren over ze. Onderwijs moet jongeren voorbereiden op de toekomst en daarvoor moeten docenten, volgens Palsrok, continu de vergulde grenzen van comfort verleggen. Naast lesgeven spreekt en schrijft deze docent over het onderwijs.

Twitter: @GijsPalsrok

Iris van Bossum

Iris van Bossum is vanuit haar achtergrond als Neerlandica en Letterkundige altijd geïnteresseerd geweest in de duiding van content. Vanuit die gedachte heeft ze zich gestort op de ontwikkelingen in (sociale)medialand en op wat de daaruit voortvloeiende veranderingen betekenen voor onze maatschappij, het onderwijsveld en het bedrijfsleven.

Zij zet haar opgedane energie graag om in daden op Sint Lucas, beroepsopleiding voor ondernemende creatieven. Daarnaast bouwt ze mee aan de nieuwste state-of-the-art opleiding van Fontys ACI, Digital Publishing Studies. Ook werkt ze mee aan allerlei mooie projecten op het snijpunt van sociale media en Onderwijs 3.0. Zo is ze mede-organisator van Social Media Club Tilburg. Verder is zij lid en co-auteur van denktank Onderwijslab, een club jonge onderwijsprofessionals, die haar verwondering aanwendt om onderwijsvernieuwing te genereren. Tenslotte is ze enthousiast promotor van De Netwerkschool, een model voor future proof inrichting van het MBO-onderwijs.

Twitter: @iris013

Paul Vermeulen

Onderwijsman (leraar talen) en bedrijfskundige, daarna ontwikkelaar en uitgever van “media for learning” (van schoolboeken tot online interactive learning en communities voor professional development) voor onderwijs en bedrijfsleven. Vanaf 2003 adviseur voor onderwijs & media projecten in eigen land (voor o.a. OCW, Kennisnet, erfgoedinstellingen en publieke omroepen). Daarnaast als educational media adviseur werkzaam in projecten van de Wereldbank, USAID en EU in verschillende landen in Europa, Afrika en het Midden-Oosten.

Over de rol van media bij leren en jezelf ontwikkelen gaat het volgens hem om twee kernpunten: “Hoe wordt leren uitdagender en dieper door goed gebruik te maken van (digitale) media?” (en welke bewijzen hebben we daarvoor?) en “Hoe ontwerp je een effectieve en hanteerbare mix van media, kijkend naar de specifieke ontwikkelvragen van jouw leerlingen, hun stijl van leren en de omgeving waarin je dat doet?”.

Twitter: @paultvermeulen

Mijn kinderen vinden me een geek en een nerd, maar ik ben gewoon nieuwsgierig. De mooiste herinnering: <Hello World/> mijn eerste HTML-pagina. Met name de opkomst van sociale media heeft mijn leven verrijkt; niet alleen in kennis maar ook met kennissen.

Karin is fan van een Leven Lang Leren en vindt dat ervaring veel belangrijker is dan diploma's. Kennisdeling en netwerken, zowel off- als online. Ik probeer graag van alles uit om die opgedane kennis te delen op mijn weblog of in Twitter. Als edublogger op karinblogt.nl, af en toe wat kritisch maar altijd met een glimlach. Na omzwervingen vanuit het MBO en een softwareleverancier nu werkzaam bij KPN Onderwijs (Consulting) om vooral intern kennis te delen en daarbuiten scholen te ondersteunen met hun onderwijsvraagstukken. Ook actief betrokken bij Lente in het Onderwijs en www.edubloggers.nl; verder een eigen project '366 dagen blog' op karinwinters.nl.

Twitter: @karinwinters

Karin Winters

Joris van Meel

Aad van der Drift

Joris van Meel (op Twitter beter bekend als @fanmeel) is oud-docent maatschappijleer en Nederlands.

Is sinds drie jaar als tekstschrijver en adviseur online media werkzaam bij communicatiebureau Ravestein & Zwart in Nijmegen.

Is te oud om een 'screenager' te zijn, maar vertoont voor de rest alle eigenschappen die bij die groep horen: is digitaal vaardig, extravert, zelfstandig, enthousiast en ambitieus.

Twitter: @fanmeel

Aad van der Drift, geboren 1955. Docent ict en aardrijkskunde aan het Zernike College in Haren. Al vanaf mijn studie Sociale geografie was ik geïnteresseerd in de mogelijkheden van computers. In het begin ging het vooral om dataverwerking en techniek.

Al in 1998 ontstond er belangstelling voor de Elektronische Leeromgeving (ELO). Het Zernike kocht als eerste onderwijsinstelling voor het voortgezet onderwijs in dat jaar Blackboard als leeromgeving. Aan de Rijksuniversiteit Groningen, waar ik een aantal jaren heb gewerkt, was ik vervolgens vooral betrokken bij invoering van de ELO. Naast lesgeven ben ik nog steeds betrokken bij invoeringstrajecten en onderwijsvernieuwing middels ICT-Noord (www.ict-noord.nl), een samenwerkingsverband van 35 scholen in het noorden van Nederland.

Regelmatig publiceert ik in onderwijsbladen zoals Vives en op mijn eigen website www.vddrift.it.

Twitter: @aadvanderdrift

Als brugklasser leerde ik programmeren, in de tijd van de ponskaarten. Geweldig interessant vond ik dat, maar mijn hart lag vooral bij kinderen, dus studeerde ik orthopedagogiek. Mijn werk daarna – in loondienst en als freelancer – bevond zich steeds op het grensvlak van onderwijs en ict. Ik heb cursussen gegeven, voor de klas gestaan, stagiaires begeleid, meegewerkt aan software, een netwerk ontworpen voor Apple Macs en Windows PC's en de afdeling automatisering van een MBO-school geleid.

Een jaar of 6 geleden ging het roer om en volgde ik een opleiding tot (freelance) journalist. In dit vak heb ik inmiddels echt mijn draai gevonden. Ik schrijf vooral over onderwijs & ict, sociale media en mediawijsheid. Voor reportages en interviews bezoek ik mensen en scholen liefst persoonlijk. Voor het onderhouden van mijn netwerk (informatie delen, inspiratie opdoen, hulp vragen/bieden, elkaar steunen) zijn sociale media – vooral Twitter – voor mij onmisbaar.

Twitter: @CarlaMondig

Carla Desain

Deel I Achtergronden

WHATSAAPP

BLOGGER

SCOOPIT

LINKEDIN

FACEBOOK

TUMBLR

MEMOLANE

PINTEREST

TWEETDECK

TWITTER

FOURSQUARE

Sociale media & wat dat zijn

Louis Hilgers

Wellicht is het een open deur. Maar laten we voor de zekerheid bij het begin beginnen. 'Sociale media' is een samenvoeging van twee begrippen.

Media was ooit de verzamelnaam voor communicatiemiddelen als radio, krant en televisie. Deze 'oude' media hadden eenrichtingverkeer als kenmerk. **Sociale** duidt op interactie, op dialoog en op samenwerking tussen mensen, tussen deelnemers aan de maatschappij.

De term sociale media wordt gebruikt als verzamelnaam voor laagdrempelige internetprogramma's die gericht zijn op interactie en samenwerking tussen gebruikers. Met behulp van sociale media kunnen gebruikers zelf berichten, teksten, foto's en video's, geluid en muziek op een eenvoudige manier op internet plaatsen. Deze producten kunnen door anderen gezien, gebruikt en veranderd worden. Je zou ook kunnen zeggen dat sociale media de gebruikers gemakkelijk laten socialiseren en interactie laten hebben met de (digitale) wereld om hen heen. Deze interactie kan variëren van het eenvoudig vragen naar een mening tot het gezamenlijk bedenken van nieuwe innovatieve projecten.

Familie [her]vinden & boek schrijven

Met sociale media gaat er een wereld voor mensen open. Ikzelf heb veel contact met mijn Curaçaose familieleden via Facebook – ook met mensen die ik vroeger eigenlijk nooit sprak. En Twitter vind ik helemaal geweldig. Ik gebruik het vooral om oproepjes te doen voor mijn site: "Ik wil graag een bespreking op mijn site *ictnieuws.nl* over dit boek, of over deze app, of die website. Wie vindt het leuk om een recensie te schrijven?" En binnen de kortste keren krijg ik reacties van mensen. Het ultieme voorbeeld blijft natuurlijk het ontstaan van BoekTweePuntNul: op 9 juni 2011 plaatsten we één tweet: "Wie doet er mee?", met een link naar de website waar uitgelegd werd wat de bedoeling was. En de reacties stroomden binnen. Binnen een dag of wat hadden we 125 mensen bij elkaar, die mee wilden schrijven. Twitter is een geweldige tool voor cocreatie (samen inhoud maken, een boek bijvoorbeeld) en crowdsourcing (samen meedenken over prangende vragen). En zo zijn er nog veel meer sociale media, die samen Web2.0 vormen.

Wat is toch dat 2.0?

BoekTweePuntNul, HandboekTweePuntNul, deze titels zijn een speelse verwijzing naar Web2.0. Deze benaming slaat weer op de gewoonte onder softwaremakers om verbeteringen in hun programma aan te duiden met versienummers. Als een programma uitgebracht wordt, wordt het 1.0 genoemd. Wordt een kleine aanpassing, verbetering of uitbreiding uitgebracht, dan heet die 1.1 (of 1.1.4 of 1.2). Maar wordt software echt wezenlijk veranderd, dan krijgt die uitgave (release) de aanduiding 2.0 mee.

Met Web2.0 wordt bedoeld: het nieuwe internet, waarin niet meer alleen informatie vergaard wordt (zoals dat in het begin bij internet, bij Web1.0, het geval was), maar waar gebruikers zelf gemakkelijk online-inhoud kunnen toevoegen en delen (de zogenoemde 'user generated' content).

Achter Web2.0 zit dus een heel andere filosofie, bij Web2.0 maken we zelf onderdeel uit van het internet. Wij steken onze hand uit naar anderen om ervaringen, visies, antwoorden en hulp te geven, te ontvangen en te delen.

Dat doen we door het gebruik van blogs (Blogger), sociale netwerken (Facebook, Hyves, LinkedIn, Twitter), sociale nieuwssites (Digg, Scoop.it) en wiki's (Wikipedia). De basis van al deze sites wordt bepaald door menselijke interactie. Belangrijke voorwaarde daarbij is natuurlijk dat websites en applicaties gemakkelijk en intuïtief te gebruiken zijn.

Samen delen

Bij dit alles speelt meer en meer het delen van informatie met anderen, zonder dat daarvoor betaald hoeft te worden. Mensen zien af van auteursrechten en geestelijk eigendom, en delen bronnen in plaats van ze af te schermen. Anderen kunnen dan weer informatie toevoegen. Dit beginsel wordt Creative Commons genoemd. In het onderwijs is een trend waar te nemen in de richting van het delen van lesmateriaal. Een initiatief als Wikiwijs is daar een exponent van.

Waarom zijn sociale media waardevol?

- De actualiteitswaarde is hoog. De ruimtereis van André Kuipers sprak docenten en leerlingen op veel scholen aan. De Nederlandse astronaut maakte volop gebruik van sociale media. Hij was bijvoorbeeld actief op Facebook en Twitter. @Astro_Andre plaatste ruimtetoefoto's en berichtjes over zijn werkzaamheden, zodat zijn reis nog boeiender werd om te volgen.

- Innovatieve ideeën en nieuwe ontwikkelingen die gelanceerd worden via sociale media, krijgen snel brede aandacht; en iedereen kan meedenken en bijdragen.
- De onderlinge verbondenheid binnen organisaties en scholen wordt groter door het gemakkelijker samenwerken aan projecten via digitale platformen en fora.
- Sociale media zijn voor iedereen toegankelijk (mits internet beschikbaar is) en vormen dus een laagdrempelige manier om mensen een stem te geven.

Sociale media kunnen verslavend zijn

- Via sociale media komen interessante contacten gemakkelijker tot stand. Denk aan vakgerelateerde communities en specifieke weblogs. Zie bijvoorbeeld het initiatief *TheCrowd.nl*, een leergemeenschap waarin een platform geboden wordt voor onderwijsprofessionals.
- Doelgroepen zijn gemakkelijk definieerbaar en bereikbaar; vooral door het creëren van een gerucht of buzz, of door sneeuwbalwerking (viral effect). In korte tijd werd de term BYOD (Bring Your Own Device) populair bij docenten en ict-coördinatoren, doordat edubloggers er veel aandacht aan besteedden.
- De prijs/prestatie verhouding van gebruik en inzet van sociale media is uiterst gunstig. Docenten maken snel en gemakkelijk een aparte Facebook-pagina aan over een onderwerp of over de lesstof, die alleen gedeeld wordt door de leerlingen en de docent zelf.
- Via Twitter hulp vragen, levert snel resultaat op. Voor de website *ICTnieuws.nl* doen we via de hashtag #onderwijsict vaker een oproep voor het schrijven van een recensie of een platformartikel. De respons is telkens weer verbazingwekkend.

Wat moet je in gedachten houden bij het gebruik van sociale media?

- Sociale media kunnen verslavend zijn. Belangrijkere taken worden dan verwaarloosd, ontspanning wordt minder en de focus wordt verlegd naar irrelevante zaken.
- Publiciteit kan in je voordeel maar zeker ook in je nadeel werken. Te grote openheid of loslippigheid kan organisaties – en scholen – benadelen en werknemers hun baan kosten. Dus pas op voor het boemerangeffect.
- Geruchten worden soms door grote aantallen mensen verder de wereld in geholpen en aangezien voor waarheden.
- Het woord 'vriend' heeft door de komst van sociale media wel wat aan waarde ingeboet. Enige voorzichtigheid in het gebruik ervan is aanbevolen.
- De grens tussen werk en privé vervaagt. Dat kan negatieve gevolgen hebben voor uw privésituatie.
- Bovenal blijft toch F2F (face to face) als persoonlijk contact de belangrijkste socialemediatoepassing.

De eigenschappen van sociale media leiden tot een duidelijke toegevoegde waarde voor het onderwijs. Dat geldt het sterkste voor scholen en onderwijsgevendens die didactische concepten hanteren waarin de leerling en het leerproces centraal staan, waarin activerende werkvormen worden gebruikt en waarin interactie en communicatie een belangrijke rol spelen.

Motivatie bevorderend

Door verschillende sociale media te gebruiken, kunnen onderwijsgevendens en leerlingen zelf een persoonlijke leeromgeving samenstellen. Dit leidt tot een groter gevoel van eigenaarschap over de leeromgeving. Onderzoek toont aan dat autonomie ten aanzien van de inrichting van de leeromgeving de motivatie van leerlingen bevordert. De intrinsieke motivatie wordt ook gestimuleerd doordat sociale media appelleren aan een gevoel van sociale verbondenheid.

Verder bevordert het werken met sociale media competenties die in de huidige samenleving van groot belang zijn (de zogenaamde 21st century skills).

Door bijvoorbeeld weblogs over een bepaald onderwerp te volgen, leer je denken in patronen, dankzij RSS leer je informatie snel te filteren, door onlinevideo's te maken ontwikkel je creativiteit, en via communities verbeter je vaardigheden om samen te werken en problemen op te lossen.

Digitale didactiek

Digitale didactiek is de kennis en kunde met betrekking tot het gebruik van ict bij het faciliteren van het leren. Om ict op een zinvolle manier in te zetten voor leren, zul je je moeten verdiepen in didactiek, in technologie en in de wijze waarop didactiek en technologie elkaar beïnvloeden. Ict helpt je immers leeractiviteiten te faciliteren die zonder technologie niet gerealiseerd kunnen worden. Denk aan een educatieve speurtocht waarbij leerlingen via hun smartphone en Google Street View extra informatie krijgen over de geschiedenis van een stad. Om alle kansen op onderwijskundig gebied te kunnen benutten, moet je voldoende oog hebben voor de technische mogelijkheden. Maar de techniek hoort niet voorop te staan. Dat leidt namelijk vaak tot didactische drama's. Het is van belang om te vertrekken vanuit leerdoelen.

Bedenk daar vervolgens leeractiviteiten, sociale media en leerinhouden bij. Bouw bij het ontwikkelen van leeractiviteiten regelmatig reflectiemomenten in, waarbij je jezelf afvraagt of de met technologie ondersteunde leeractiviteiten nog wel passen bij de leerdoelen die je wilt bereiken met je lerenden. Het zogenaamde TPACK-model kan je hierbij helpen. Kennisnet heeft hier een prima (en gratis) boekje over geschreven. TPACK staat voor Technology Pedagogy And Content Knowledge: de integratie van technologie, didactiek en vakinhoud.

Houd daarbij vooral ook je context voor ogen. Wat is je doelgroep? Kunnen jouw leerlingen bijvoorbeeld veel vrijheid aan om te werken met mobiele technologie? MBO-1 leerlingen hebben meer structuur en sturing nodig dan MBO-4 leerlingen. Als je de eerste groep leerlingen onbeperkt laat werken met smartphones, is de kans op afleiding groot. Vierdejaars kunnen die zelfverantwoordelijkheid beter aan.

**Denken vanuit
leerdoelen**

Impact van technologie op onderwijs

De impact van technologie op het onderwijs is afhankelijk van vier factoren.

- Technologie is niet pedagogisch-didactisch neutraal. De meeste 'technologieën' (zoals het schoolbord, de beamer of de tv) gaan uit van klassikale instructie. De beamer heeft daardoor bijvoorbeeld niet geleid tot ander onderwijs. Het was een handig hulpmiddel, maar veel impact had het niet. **Hoe nauwer** technologieën aansluiten bij de pedagogisch-didactische opvattingen van een school/leerkracht, des te sneller ze worden geadopteerd. Tegelijkertijd is het zo dat **hoe minder** technologieën aansluiten bij heersende pedagogisch-didactische opvattingen, des te groter hun innovatieve impact op het onderwijs kan zijn, als ze breed worden geadopteerd. Sociale media passen het beste bij scholen en onderwijsgevendende die didactische concepten hanteren waarin de leerling en het leerproces centraal staan, waarin activerende werkvormen worden gebruikt en waarin interactie en communicatie een belangrijke rol spelen.

- Op de tweede plaats is van belang de vraag: Wie kan beslissen of technologie wordt gebruikt binnen het onderwijs? Bij de televisie was dat bijvoorbeeld de docent. De leerkracht besliste of Schooltv – onder schooltijd uitgezonden – werd gekeken, terwijl lerenden nu zelf beslissen welke internetbronnen zij op welk moment raadplegen om bijvoorbeeld werkstukken te maken. Als een school erin slaagt smartphones te blijven verbieden, dan zal de invloed van deze technologie op het onderwijs uiteraard gering zijn.
- Op de derde plaats zijn de eigenschappen van technologieën van invloed op de impact ervan op het onderwijs. Hoe intuïtiever een toepassing, des te groter de impact. Hoe duurder een technologie, des te kleiner de invloed. Bovendien kunnen gebruikers technologieën ook op een specifieke manier gebruiken.
- Zo waren sociale media oorspronkelijk niet bedoeld om binnen het onderwijs in te zetten. De eigenschappen van deze media (zoals het eenvoudig kunnen creëren van verhalen met multimedia) in combinatie met de onderwijskundige expertise en creativiteit van docenten maken deze tools echter tot potentieel geschikte leermiddelen.
- Beschikbare technologie verandert gedrag. De Canadese mediafilosoof Marshall McLuhan stelde dat mensen eerst tools ontwikkelen, en dat deze technologieën vervolgens weer bijdragen aan de ontwikkeling van mensen. Dit geldt ook voor internettechnologie: die draagt ertoe bij dat mensen zich anders gaan gedragen. Voorbeelden te over: Intuïtieve smartphones met de eenvoudige en goedkope app WhatsApp zorgen ervoor dat 45% van de jongeren tussen 13 en 17 jaar

Krachtig en afwisselend

met een smartphone meer dan 100 berichten per week versturen. De TomTom-app op mijn iPhone zorgt ervoor dat ik nooit meer mijn reisroute uitstippel vóór ik de deur uitga, terwijl ik dat een paar jaar geleden nog wel deed. Dankzij incheck-tools laten veel mensen nu publiekelijk weten waar zij zich bevinden, terwijl men daar voor die tijd nooit behoefte aan had. Twitter was aanvankelijk bedoeld om te laten weten wat je aan het doen was, maar wordt inmiddels ook gebruikt als vraagbaak. Transportabelheid, gebruikersgemak en connectiviteit van de technologie maken dit mogelijk.

Didactische kracht van sociale media

Vanuit het oogpunt van 'digitale didactiek' is de kracht van sociale media met name:

- **Sociale media kunnen helpen een krachtige, afwisselende leeromgeving te creëren.**

Als leerkracht beschik je over een gereedschapskist met tal van middelen die jou helpen om samen met je leerlingen een krachtige leeromgeving samen te stellen. Dankzij sociale media wordt die gereedschapskist nog gevulder:

Je kunt leerlingen via Glogster digitale posters laten maken. Je kunt Diigo of Delicious gebruiken om samen met je leerlingen – en op een gemakkelijke manier – belangrijke websites over een onderwerp te verzamelen en te delen. Zo zijn er tal van voorbeelden van sociale media die het mogelijk maken om een afwisselende en daarmee motiverende leeromgeving te creëren. Een belangrijk kenmerk daarbij is de authenticiteit, de levensechtheid. Google Earth maakt het bestuderen van een land een stuk levensechter in vergelijking met een traditionele globe of atlas. Via deze toepassing kun je bijvoorbeeld bestuderen waar het land in Egypte vruchtbaar is en waar niet, en hoe dat komt.

Voor een breed publiek

- **Sociale media kunnen helpen de muren van de school te doorbreken.**

Dankzij sociale media zoals RSS en Twitter kom je in contact met een diversiteit aan mensen en materialen. Je komt daardoor gemakkelijk in aanraking met verschillende opvattingen over een bepaald onderwerp, waar je van kunt leren. Daarnaast kun je via applicaties zoals Ning en Dropbox eenvoudig samenwerken met anderen (o.a. door documenten met elkaar te delen). Andere voorbeelden zijn QR-codes of toepassingen van augmented reality die fysieke objecten zoals een standbeeld of foto kunnen verrijken met internetbronnen. En via Skype kun je experts de klas in halen, die normaal gesproken niet naar jouw school toe kunnen komen. Zo ben ik zelf wel eens via Skype geïnterviewd door studenten Opleidingskunde.

- **Sociale media stellen leerlingen in staat om kennis te creëren.**

Sociale media zijn bij uitstek geschikt om leerlingen actief aan de slag te laten gaan met het verzamelen, selecteren, verwerken en delen van informatie.

Je kunt bijvoorbeeld via kringen in Google+ samen met anderen nadenken over de oplossing van een probleem. Ook kun je via Storify zelf over een bepaald onderwerp een verhaal samenstellen, om dat met anderen te delen. De mindmaptool MindMeister kan leerlingen helpen voors en tegens van een bepaalde oplossing af te wegen, en een besluit te nemen.

- **Sociale media stellen leerlingen in staat om voor een breed publiek te publiceren.**

Toen ik op de 'lagere school' zat, werkten wij aan een project over Suriname. De eindresultaten werden in een tentoonstelling gepresenteerd. Wat was ik trots dat mijn ouders, zus en grootouders kwamen kijken wat ik had gemaakt! Dankzij sociale media kunnen leerlingen hun producten nu aan een veel breder publiek tonen. Dat werkt niet alleen heel motiverend, maar het zorgt er ook voor dat leerlingen extra veel zorg besteden aan de producten. Voorbeelden zijn weblogs, video's op YouTube of Vimeo en foto's op Picasa of Flickr.

- **Sociale media helpen denk- en samenwerkingsprocessen transparant te maken.**

Met behulp van Google Docs en wiki's kun je leerlingen niet alleen samen laten werken aan documenten, maar je kunt ook de historie van de ontwikkeling van het document bekijken. Op die manier kun je als leerkracht nagaan welke leerlingen een actieve en welke leerlingen een minder actieve rol hebben gespeeld binnen het samenwerkingsproces. Een applicatie als Socrative stelt je in staat om op een snelle manier tijdens een les te checken of leerlingen de uitleg hebben begrepen.

Tot slot wil ik een aantal tips geven die je kunnen helpen bij de inzet van sociale media in het onderwijs:

- **Focus je op een paar toepassingen.**

Je hebt als docent de keuze uit honderden applicaties. Deze keuzevrijheid kan ook beklemmend werken (hoe meer keuze, hoe ongelukkiger mensen vaak worden). Oriënteer je daarom op toepassingen (in BoekTweePuntNul staan veel voorbeelden), en selecteer er enkele waarmee je de komende tijd aan de slag gaat.

- **Bereid leerlingen en ouders voor op het gebruik van sociale media.**

Leerlingen zijn vaak ict-vaardig, maar niet altijd ict-bekwaam. Zij zijn prima in staat om functionaliteiten van Facebook te gebruiken, maar gaan tegelijkertijd niet altijd verstandig met dit medium om. Bijvoorbeeld doordat zij privé-informatie, zoals een telefoonnummer, per ongeluk publiek toegankelijk maken. Als je met jonge leerlingen werkt is het ook verstandig om met ouders te communiceren dat je sociale media gebruikt, en hoe je die toepast. Benadruk ook dat je docent/leerkracht bent, en geen 'vriend'. Ben daarom terughoudend in het toelaten van leerlingen tot je groep 'vrienden' als je sociale netwerken ook gebruikt voor het delen van privé-informatie zoals foto's van je kinderen.

Referenties

Dummer, G. Egypte en de Nijl.

Op 11 juli 2012 gehaald van:

www.gerarddummer.nl/google_earth/opdrachten/Egypte_en_de_Nijl/index.htm.

Kennisnet (2010). Maak kennis met TPACK. Onderzoekreeks Kennisnet, publicatie nr 26.

Kirschner, P. (2002). Kunnen we CSCL ondersteunen? Onderwijskundige, sociale en technologische affordances voor leren. Heerlen: Open Universiteit.

Simons, R-J. (2003). Eindelijk aandacht voor digitale didactiek.

Sloep, P. B. (2011, 23 September). Gebruik van sociale media in het onderwijs: wat is wijsheid? Presentatie ter gelegenheid van de 27e dies natalis van de Open Universiteit, Heerlen, Nederland.

Communiceer ook met de ouders dat je sociale media gebruikt

Nieuwe technologieën, de overgang naar een kenniseconomie en de ontwikkelingen in de wetenschap plaatsen het onderwijs momenteel voor nieuwe vragen. Hoe bereiden we onze leerlingen optimaal voor op die dynamische, kennisintensieve wereld van morgen?

Hoe verdien je als muzikant je brood als iedereen straks je muziek gratis downloadt? Hoe verwerk je die continue stroom aan – vaak nauwelijks geredigeerde – digitale informatie? Hoe blijf je autonoom denken als alles en iedereen je probeert te overtuigen en te beïnvloeden? Hoe ga je om met het feit dat je dagelijks vele keuzes moet maken uit talloze opties? Hoe bereid je je voor als je organisatie je straks ineens voor een opdracht naar China stuurt, terwijl je de taal niet beheerst en de cultuur niet kent?

Zomaar enkele vragen die op het pad kunnen komen van de jongere, als die straks de school heeft verlaten om zich een plaatsje te veroveren in de wereld van de 21e eeuw.

Denkvaardigheden

Het onderwijs van nu biedt slechts voor een deel de aanknopingspunten die kunnen helpen om dit soort vragen te beantwoorden. Er is meer nodig, zoals expliciete aandacht voor het aanleren van 'thinking skills', oftewel denkvaardigheden. Bij denkvaardigheden gaat het niet om de **bouwstenen**, de statische kennis, maar over **gereedschap** om op een flexibele manier je kennis in te zetten en aan te vullen voor nieuwe doelen die op je pad komen.

Denkvaardig zijn betekent:

- informatie kunnen verwerken,
- een onderzoekende houding hebben,
- flexibel genoeg zijn om je steeds opnieuw aan te kunnen passen aan veranderende omstandigheden,
- kritisch, maar ook creatief kunnen denken,
- kunnen reflecteren.

In deze bijdrage passeren de belangrijkste denkvaardigheden die we de nieuwe generatie moeten aanleren de revue. Daarbij komen de vragen aan de orde:

- Waarom juist deze denkvaardigheden?
- Hoe geef je daar invulling aan in het onderwijs?

Zelf betekenis geven aan losse brokken informatie

Van consument naar redacteur

Voor de opkomst van het internet zorgde een beperkt aantal, hiërarchisch georganiseerde media - zoals de publieke omroep, de krant, de encyclopedie en de traditionele lesmethode - voor betrouwbare, gefilterde en gedoseerde informatie. Het sorteren, classificeren, vergelijken, selecteren, waarderen en beoordelen van informatie gebeurde door professionele redacties. Tegenwoordig komt informatie steeds vaker op ons af in losse brokken, waar we zelf betekenis aan moeten geven. Op basis van die betekenis baseren we onze beslissingen. Steeds meer worden wij zelf auteur en redacteur, in plaats van alleen informatieconsument. Dat vraagt om een andere manier van denken en om andere vaardigheden. Bij onderwijsactiviteiten als begrijpend lezen en tekstverklaren kunnen deze geoefend worden. Bied leerlingen niet één bron aan, maar bijvoorbeeld een krantenartikel, een blogtekst en een lemma uit Wikipedia. Geef uitdagende opdrachten bij deze bronnen. Laat leerlingen daarbij niet alleen parafraseren en reproduceren, maar vooral ook kritisch denken en hun eigen gedachten formuleren.

Aandacht en concentratie

Onze mobiele telefoons, tablets en computers zorgen voor een voortdurende stroom van korte informatieprikkels. Dat leidt – als je niet bewust zorgt voor balans – tot kortere spanningsbogen en te weinig tijd om afstand te nemen of te helikopteren. We moeten oefenen in aandacht, concentratie en focus op onze doelen om de regie in handen te houden. Zo zorgen we ervoor dat de rijkdom aan informatie waarover we beschikken, ons denken daadwerkelijk verrijkt. Aandacht is een thema dat vaker expliciet aan de orde zou moeten komen in het onderwijs, bijvoorbeeld in mentorlessen en lessen in studievaardigheden. Laat leerlingen aan den lijve ervaren wat het verschil is tussen studeren in een situatie van mediahectic en in een situatie van rust. Laat ze een lijst met 20 woorden memoriseren in deze twee situaties en vervolgens zoveel mogelijk woorden reproduceren. Welke situatie biedt de beste resultaten? Bied yogalessen aan of lessen over mindfulness. De ultieme uitdaging voor jongeren: leef een week zonder sociale media en houd een dagboek bij over wat je overkomt.

Authenticiteit en creativiteit

Wie alleen maar reageert op wat er gevraagd wordt, was nog van harte welkom bij organisaties waarin gewerkt wordt vanuit de paradigma's van de industriële samenleving. Maar de hedendaagse kenniseconomie vraagt om authentieke, zelfsturende professionals, die op een unieke, persoonlijke manier waarde toevoegen en flexibel in kunnen spelen op veranderingen in de omgeving. Het onderwijs heeft een eerste stap gezet met het competentiedenken om tegemoet te komen aan de eisen vanuit organisaties en bedrijfsleven. Helaas gaat competentiedenken soms niet verder dan het afvinken van de voor een bepaalde functie benodigde kennis en vaardigheden. Wat we echt nodig hebben: mensen die zichzelf kennen en zichzelf willen verbeteren, die creatief kunnen denken, kunnen reflecteren en open staan voor een leven lang leren. Geef in lessen de ruimte aan leerlingen om kennis op hun eigen, creatieve manier te verwerken. Sociale media bieden daarvoor volop mogelijkheden: de een maakt een blog, de ander een videofilmje, weer een ander een fotocollage of een game.

Het toepassen van creatieve vaardigheden, zoals mindmappen en brainstormen, kan in allerlei lessen en vakgebieden plaatsvinden. Daag leerlingen uit met een écht origineel thema te komen voor hun spreekbeurt, project of presentatie, waarbij ze de link leggen met hun eigen individuele passie of belangstelling.

[Multimediaal] sociaal vaardig

In de loop van de geschiedenis van de mensheid zijn we steeds meer afhankelijk van elkaar geworden. De jager-verzamelaar zorgde nog voor zichzelf, het gezin, de familie, een kleine groep. Toen gingen we ons specialiseren en dat gaat nog altijd verder. Zo kan de een zich fulltime bezighouden met de temperatuurbeheersing van koelingen in supermarkten, terwijl een ander in het laboratorium werkt aan toevoegingen die yoghurt nog gezonder maken. Al die specialisten zullen intensief met elkaar moeten kunnen communiceren om gezamenlijk doelen te bereiken (zoals bijvoorbeeld gezonde yoghurt die vers bij de klant terecht komt). Dankzij het internet hebben we steeds meer mogelijkheden tot onze beschikking om informatie uit te wisselen.

Je bent multimediaal sociaal vaardig als je deze informatie effectief en efficiënt in kunt zetten. Wanneer kies je bijvoorbeeld voor een e-mailbericht, een chat, videoconferencing, een advertentie of een campagne via sociale media, een afspraak of presentatie op locatie? En hoe pas je je boodschap aan aan het medium? En: in een wereldwijde economie, hoe houd je rekening met culturele verschillen? Multimediale sociale vaardigheid is belangrijker dan ooit. Laat leerlingen oefenen met alle traditionele en nieuwe communicatiemogelijkheden, laat ze nadenken over welke vorm van communicatie het best werkt in een bepaalde situatie en laat ze reflecteren op hoe ze overkomen en hoe ze zich kunnen verbeteren in het omgaan met anderen.

Denken in netwerken, relaties en systemen

De wetenschap vertelt ons steeds vaker dat eenvoudige waarheden niet bestaan. De chaostheorie introduceerde de visie dat alles met alles samenhangt en dat kleine stappen grote gevolgen kunnen hebben. Onze gezondheid, onze economie en onze samenleving... het zijn domeinen waar eenvoudige stellingnames de waarheid tekortdoen.

Om de wereld te begrijpen en er een bijdrage aan te kunnen leveren, moeten we kunnen denken in netwerken, relaties en systemen. We moeten afwisselend kunnen helikopteren en inzoomen op de situaties die op ons pad komen, we moeten na kunnen denken over onze bijdrage aan het geheel en over waar we de inbreng van anderen voor nodig hebben. Geef leerlingen opdrachten waarbij ze de complexiteit van de werkelijkheid leren onderzoeken. Hoe ontstaat een economische crisis, waarom neemt overgewicht toe in de westerse samenleving? Laat ze de verschillende opinies in beeld brengen en analyseren. Hoe kan het dat wetenschappers het niet eens zijn over het antwoord op deze vraag?

Denken over zin

Waar religie dat voorheen voor ons deed, wordt nu van ons steeds meer verwacht dat we zelfstandig denken over de zin van en in ons leven; dat geldt ook als we nog wel geloven en/of ons verbonden voelen bij een geloofsgemeenschap. We willen dat ook graag. Maar denken over zin, over goed en kwaad, over normen en waarden... dat is nog niet zo gemakkelijk.

Filosofische denkoefeningen kunnen ons helpen bij de invulling van het eigentijds denken over zin en hoe we daar persoonlijk invulling aan willen geven. Filosoferen met kinderen kan al op de basisschool. Veel kinderen vinden het leuk om na te denken over grote levensvragen. Lessen levensbeschouwing zijn uiteraard bij uitstek geschikt om dit thema te behandelen. En bij beroepenoriëntatie ga je natuurlijk verder dan vertellen welke beroepen er nu zijn. Je gaat ook in gesprek over de gevolgen van de revolutie van de informatietechnologie voor de beroepenwereld van morgen. Hoe verandert de economie als vraag en aanbod steeds gemakkelijker via sociale media bij elkaar komen?

Leren onderzoeken

Analytisch en logisch denken en redeneren zijn de denkvaardigheden die tot nu toe de meeste aandacht kregen en krijgen in het onderwijs. Deze vaardigheden zijn nog steeds belangrijk, maar ze behoeven aanvulling om eigentijds onderzoeken mogelijk te kunnen maken. Belangrijke randvoorwaardelijke vaardigheden die het leren en het onderzoeken ondersteunen, zijn: plannen, organiseren, structureren en onthouden.

We moeten leerlingen uitdagen verder te gaan dan het bij elkaar 'googlen' van een werkstuk. Laat ze in hun projecten een goede onderzoeksvraag formuleren en bedenken hoe ze daar antwoord op kunnen vinden. Kies voor activiteiten die eigen onderzoek noodzakelijk maken. Laat ze ouderen in de buurt interviewen over het leven in de Tweede Wereldoorlog in de eigen woonplaats. Laat ze een enquête houden onder medescholieren over mediagebruik: welke games zijn populair, hoeveel tijd besteden ze aan televisie kijken? En laat ze uiteraard de opbrengst van hun eigen onderzoek dan ook analyseren en interpreteren.

En de feiten dan?

Waarom zou je nog statische feitjes in hoofden van leerlingen willen drillen als ze die op elk moment via het internet in enkele nanoseconden op het scherm beschikbaar kunnen hebben? Drop de vraag eens in de lerarenkamer. Zeker weten dat er een pittige discussie losbarst. Maar kinderen denkvaardigheden aanleren, betekent niet dat ze geen feiten meer hoeven te leren. Feiten zijn de klei, denkvaardigheden gebruik je om van die klei mooie en/of nuttige dingen te maken. Met alleen klei red je het niet in Samenleving3.0 zoals die zich aan het vormen is, zonder klei evenmin. Het is de kunst de juiste balans te vinden tussen het aanleren van effectieve denkvaardigheden en het aanbrengen van kennis.

Die balans zul je niet vinden door uitsluitend de traditionele methode te volgen. Je zult zelf creatief moeten zijn, inspeland op de leerlingen die je voor je hebt. Een belangrijke constatering is dat je er niet alleen voor staat. Steeds vaker weten leraren elkaar te vinden in sociale netwerken op het internet. Ze wisselen ideeën uit, wijzen elkaar op didactisch in te zetten digitale gereedschappen en gaan de dialoog aan over de vraag hoe je eigentijds onderwijs biedt aan de generatie leerlingen die de wereld van de 21e eeuw gaat bestormen.

Het inzetten van sociale media vraagt nogal wat van een leerkracht. Over de noodzakelijke competenties voor de leerkracht hierbij is inmiddels veel geschreven. In dit hoofdstuk besteed ik aandacht aan verschillende competentieoverzichten. De belangrijkste competentie is – naar mijn idee – voortdurende professionalisering. Waarom dat zo is, leg ik uit. Ik geef ook aan hoe je hieraan kunt werken.

Competentieoverzichten

Welke competenties zijn noodzakelijk voor jou als leerkracht als je op een goede manier ict in je lessen wilt gebruiken? Er zijn verschillende organisaties die een lijstje hebben opgesteld met de competenties die in hun ogen essentieel zijn. In de publicatie van Kennisnet 'Elke docent competent' worden maar liefst 11 van dergelijke sets competenties op een rijtje gezet, zowel uit Nederland als uit het buitenland.

Sommige hiervan zijn bekender dan andere. Een paar voorbeelden:

- Kennisbasis ICT
- ICT-E-bekwaamheidseisen voor leraren in opleiding
- Competentieset bij de Pabotool
- Kerncompetenties ICT voor de Generieke Kennisbasis
- Teach There British Council
- UNESCO ICT Competency Standards for Teachers

De meeste van deze sets bevatten aparte competenties voor ict. Sommige proberen ict te integreren binnen algemene competenties voor leraren. De meeste geven een overzicht voor de verschillende onderwijssectoren. Een paar sets brengen ook onderscheid aan in niveau van beheersing. De mate van concreetheid in de uitwerking verschilt nogal.

Alle sets van competenties besteden aandacht aan pedagogische, didactische en organisatorische aspecten rondom de inzet van ict in het onderwijs. Alle sets geven ook aan dat de inzet van ict vraagt om voortdurende professionalisering.

Een overkoepelende set ict-competenties

Als je vast wil stellen wat jij als leraar nou precies moet weten, kunnen en doen als je ict op een goede manier in je onderwijs wil gebruiken, zijn zoveel verschillende lijstjes naast elkaar niet echt handig. Daarom probeert Kennisnet dan ook één competentieset te formuleren die geschikt is voor alle onderwijssectoren in Nederland. In deze set 'Ict-bekwaamheid van leraren' staan drie kerntaken centraal:

- pedagogisch-didactisch handelen
- werken in de schoolcontext
- professionele ontwikkeling

Pedagogisch didactisch handelen

houdt daarbij in: de leraar ondersteunt zijn onderwijs met ict-hulpmiddelen. Hij past zijn kennis en vaardigheden toe op de gebieden leerinhoud, didactiek en technologie (in samenhang). Dit wordt ook wel het TPACK-model (Technological Pedagogical And Content Knowledge) genoemd. De leraar is daarbij in staat om de verbinding te leggen tussen leerdoelen, werkvormen en de inzet van ict-hulpmiddelen; en tevens uit te leggen welke meerwaarde ict heeft in het uitvoeren van zijn taak.

Werken in de schoolcontext behelst het volgende: de leraar organiseert en verantwoordt zijn werk met behulp van ict-hulpmiddelen. Hij gebruikt de ict-systemen van de school voor het communiceren met leerlingen, ouders en collega's en voor het verantwoorden van zijn eigen handelen. Hij is daarbij in staat om administratieve zaken digitaal vast te leggen en te beheren, en om digitaal te communiceren.

Professionele ontwikkeling wordt als volgt ingevuld: de leraar onderhoudt en ontwikkelt zijn eigen bekwaamheid met behulp van ict-hulpmiddelen. Hij is daarbij in staat om relevante digitale bronnen en platforms te vinden en te raadplegen; en om informatie en ervaringen uit te wisselen via digitale platforms.

De belangrijkste competentie

Ik denk dat de belangrijkste ict-competentie is dat je jezelf voortdurend kunt blijven professionaliseren. Om dit standpunt te onderbouwen, haal ik de leertheorie van George Siemens aan: het connectivisme. Siemens stelt dat we in een tijd leven, waarin veel kennis snel verouderd en de wereld zo complex is dat we niet zelf meer alle kennis kunnen bevatten.

Daarom moeten we op een nieuwe manier tegen leren en kennis aankijken. Siemens geeft aan dat we gebruik moeten maken van (digitale) netwerken om bij te blijven, zodat we ons voortdurend kunnen blijven professionaliseren. Zo'n netwerk is je persoonlijke leernetwerk. Gebruikmaken van je netwerk is iets dat je moet leren. Siemens onderscheidt vier fasen in het gebruikmaken van je netwerk:

- In de eerste fase word je je bewust van de mogelijkheden.
- In fase twee leer je er gebruik van maken en ga je er zelf ook aan bijdragen.
- Vervolgens, als je een ervaren gebruiker bent, zul je patronen gaan herkennen en ben je in staat om daar weer betekenis aan te verlenen.
- Het uiteindelijk doel, de vierde fase, is dat je een actieve deelnemer bent aan het netwerk en ook in staat bent om het netwerk zelf mee vorm te geven.

Mogelijkheden voor voortdurende professionalisering

Er zijn veel mogelijkheden om je voortdurend te professionaliseren. In deze paragraaf zet ik verschillende mogelijkheden op een rijtje. Ik hou hierbij de tweedeling wat betreft

professionaliseren aan, die Kennisnet ook hanteert:

- A) Relevante digitale bronnen en platforms vinden en raadplegen.
- B) Informatie en ervaringen uitwisselen via digitale platforms.

A] Relevante digitale bronnen en platforms vinden en raadplegen

Hoe vind je relevante digitale bronnen en platforms? Ik zet een aantal waardevolle bronnen op een rijtje; dit overzicht is uiteraard niet volledig.

Google Scholar

Google als zoekmachine is welbekend. Google Scholar (<http://scholar.google.nl>) zorgt ervoor dat je zoekresultaten bestaan uit (wetenschappelijke) artikelen. Geef je bijvoorbeeld als zoektermen in 'interactive whiteboards primary education' (digitale schoolborden in het basisonderwijs), dan kom je zowel populaire als wetenschappelijke artikelen tegen. Populaire artikelen zijn veelal gratis te downloaden; voor wetenschappelijke artikelen moet je vaak inloggen.

Google Alert

Je kunt Google je ook een berichtje laten sturen via de mail als er iets

nieuws op internet verschijnt waarin je geïnteresseerd bent. Op www.google.com/alerts kun je zoekwoorden opgeven. Je kunt ook opgeven wat voor type resultaten je wilt ontvangen en hoe vaak.

HBO Kennisbank

Op www.hbo-kennisbank.nl vind je artikelen, onderzoeksrapporten en afstudeerwerken van hogescholen. De HBO Kennisbank telt inmiddels meer dan 2000 publicaties over ict en media en bijna 3000 die te maken hebben met opvoeding en onderwijs. Alle publicaties zijn gratis te downloaden.

Narcis

Narcis is de zoekmachine waarmee je publicaties van de Nederlandse universiteiten kunt doorzoeken. Op deze plek zijn meer dan 700.000 publicaties te vinden. Daarvan zijn bijna 300.000 gratis toegankelijk. Een klein deel van de artikelen die je hier vindt zijn zogenaamde verrijkte publicaties. Hierin kun je op een interactieve manier door de informatie browsen.

Onderzoeksreeks Kennisnet

De Onderzoeksreeks van Kennisnet (<http://onderzoek.kennisnet.nl>) biedt in overzichtelijke brochures inzicht in de

laatste stand van zaken op het gebied van ict en onderwijs. De digitale brochures zijn gratis te downloaden. Er zijn aparte uitgaven voor PO, VO en MBO. Ook verschijnen af en toe brochures over ict in het speciaal onderwijs.

Leraar24

Leraar24 (www.leraar24.nl) is een website met veel video's en inhoudelijke dossiers die hierbij aansluiten. De site kun je doorzoeken op competentie (bijvoorbeeld vakinhoud en vakdidactiek) maar ook per sector (PO, VO, MBO en SO).

Een mooi voorbeeld is het dossier over het digitale schoolbord. Dit dossier geeft de belangrijkste conclusies uit onderzoek en geeft een overzicht met video's waarin je ziet hoe leraren het digibord in de praktijk gebruiken.

ERIC

ERIC (www.eric.ed.gov) is een Amerikaanse website met Engelstalige artikelen. Een deel daarvan is gratis, voor een ander deel moet je betalen. Met ERIC kun je zoeken in wetenschappelijke tijdschriften. Ook andere educatief interessante materialen kun je er vinden. De voertaal is Engels. Op ERIC vind je verwijzingen naar meer dan 40 wetenschappelijke tijdschriften die schrijven over het onderwerp technology.

LinkedIn

diigo

Kennisnet

TED

De website TED (www.ted.com) heeft als slogan: 'Ideas worth spreading'. Je vindt er video's over de meest uiteenlopende zaken, de vooral bedoeld zijn om je te inspireren. Zoek je op het trefwoord 'education' dan kom je bijvoorbeeld de video tegen van Sugata Mitra die bekend is van zijn 'the hole in the wall' experiment. Daarin laat hij zien dat kinderen heel zelfstandig kunnen leren, zeker als ze zijn gemotiveerd. Afgeleid van TED is de website TedEd (<http://ed.ted.com>), vol lessen waarin video als leermedium centraal staat.

PopTech

Bedoeling van de website PopTech (<http://poptech.org>) is om innovators vanuit verschillende disciplines bij elkaar te brengen. Je kunt daarbij denken aan technologie, design en gezondheidszorg. Resultaat is een website met inspirerende video's. Poptech organiseert ook congressen waar je over actuele onderwerpen kunt discussiëren.

twitter

B] Informatie en ervaringen uitwisselen via [digitale] platforms

Informatie en ervaringen uitwisselen via (digitale) platforms is het kenmerk van sociale media. Ik geef hieronder een kort overzicht van waardevolle platforms.

Weblog

Weblogs zijn websites waar mensen schrijven over hun eigen interesses. Edublogs zijn weblogs waar mensen over onderwijs schrijven. Op de website Edubloggers (www.edubloggers.nl) vind je een overzicht van Nederlandse onderwijsbloggers. Wil je op de hoogte blijven van nieuwe berichten van de bloggers dan abonneer je je via een RSS-feed op de blogs. De RSS-feeds verzamel je in een zogenaamde feedreader. Bij Google vind je een online feedreader (www.google.nl/reader). Voor Windows computers kun je bijvoorbeeld het programma FeedReader (www.feedreader.com) gebruiken. Voor Apple computers is onder ander het programma NewsFire (www.newsfirerss.com) geschikt.

Twitter

Twitter is een microblogplatform, hier kun je in contact komen met de meest

BoekTweePuntNul

uiteenlopende experts. Op de website Edubloggers (www.edubloggers.nl) vind je de twitternamen van alle Nederlandse edubloggers. Dat geeft dus al een mooie start om mensen te volgen.

Diigo

Diigo (www.diigo.com) is een voorbeeld van een social bookmarking site. Oftewel een openbare website waar mensen de links naar hun favoriete websites verzamelen. Kom je tijdens het surfen een website tegen, dan kun je die simpel aan je onlinefavorieten toevoegen. Het grote voordeel van een onlinelijst is dat je er overal bij kunt komen. Andere mensen kunnen zich ook abonneren op jouw verzameling. Zij zien dan welke websites jij interessant vindt.

Scoop.it

Scoop.it (www.scoop.it) is een onlineknipselmap. Mensen verzamelen interessante berichten en plaatsen die in hun eigen Scoop.it.

LinkedIn

LinkedIn (www.linkedin.com) is de website waar je jezelf kunt profileren als professional. Anderen kunnen zien wat je in huis hebt.

yammer

Scoop.it beta

Nog interessanter zijn de groepen binnen LinkedIn; daar kun je vragen stellen aan experts en met elkaar in discussie gaan. Groepen die voor het onderwijs interessant zijn: Onderwijs 2.0, Mediawijzer.net en Kennisnet. Als je lid wilt worden van een groep, moet je toegang vragen en word je toegelaten. Je kunt zelf een discussie starten of meedoen aan een bestaande discussie.

Yammer

Yammer (www.yammer.com) is een soort Twitter voor bedrijven en instellingen. Binnen Yammer kun je een omgeving aanmaken waartoe alleen mensen toegang hebben die gebruik maken van een bepaald e-mailadres: namelijk dat van jouw school of instelling. Zo weet je zeker dat je alleen met mensen praat, die bij jouw groep horen. Dat is handig als je bedrijfsgevoelige informatie met elkaar wilt delen.

Tot slot

De belangrijkste competentie die je kunt bezitten is naar mijn idee dat je jezelf kunt blijven professionaliseren. Je laat daarmee zien dat je nieuwsgierig bent – en blijft – naar mogelijkheden om je leerlingen het beste onderwijs te kunnen geven.

Deel 2

Sociale media in de klas

De laatste tijd zie je steeds meer basisscholen starten met een meer interactieve website, met Twitter streams of met Facebook-pagina's. Hoewel het mogelijke nut van sociale media langzaam doordringt tot het basisonderwijs, zijn er ook nog veel vragen. Wat zijn de mogelijkheden van sociale media en welke gevaren zijn er? Moeten we mee met deze vernieuwing? Gebruiken we sociale media alleen om de school te profileren of zetten we ze ook in binnen ons onderwijs? Legitieme vragen waar je als schoolteam antwoorden op zult moeten vinden.

Profilering van de school

De huidige generatie ouders van basisschoolleerlingen is vaak al online actief. Nieuwsbrieven kunnen digitaal worden verstuurd en de meeste ouders raadplegen de website van de school wanneer zij op zoek zijn naar bepaalde informatie. Veel ouders hebben ook een Facebook-profiel en daarom kan Facebook een prima middel zijn om interactief te communiceren met deze doelgroep van de school.

Maak als school een pagina aan en vraag een aantal leerkrachten om hier beheerder van te worden. Verslagen en oproepen die geplaatst worden op de schoolpagina verschijnen automatisch op de profielpagina van volgende ouders. Facebook heeft een laagdrempelige reactiemogelijkheid 'vind ik leuk' waardoor ouders snel hun waardering voor een bericht of foto kunnen laten merken. Ook reageren op berichten gaat snel. Op mijn school had een leerkracht samen met leerlingen een insectenhotel gebouwd. Op de Facebook-pagina van de school verscheen een foto van het hotel met de oproep om een mooie naam te bedenken. Een aantal volgers van de school gaf hier gehoor aan; zo kwam het Zoemhotel aan zijn naam.

SOCIAL MEDIA

Waar plaats je wat?

Het is echter wel belangrijk om een communicatieplan te maken op welk platform bepaalde informatie geplaatst wordt. Gebruik je als school Twitter en Facebook en een website en (digitale) nieuwsbrieven en een schoolkrant, dan kan het wat veel worden. Het moet voor ouders, team en leerlingen duidelijk zijn waar zij bepaalde informatie kunnen verwachten en op welke wijze zij kunnen reageren op mededelingen en nieuws.

Het is handig wanneer alle communicatielijnen samenkomen in bijvoorbeeld een schoolwebsite. Het Schoolvoorbeeld is een fictieve basisschool met een voorbeeldsite (www.hetschoolvoorbeeld.nl) die andere scholen laat zien hoe je dit kunt doen. Bij Het Schoolvoorbeeld wordt gebruik gemaakt van een groeiend aantal sociale media. Ook wanneer je als school alleen maar wilt experimenteren met een Twitter- of een Facebook-account, is het een goed idee om deze aan de website van de school te koppelen. Ouders die zelf geen Twitter-account hebben, kunnen de berichten dan toch lezen via de website.

Uit eigen ervaring weet ik dat het een tijdje kan duren voordat ouders de communicatiestroom via sociale media hebben gevonden. Belangrijk is dat de school regelmatig updates plaatst en ook communiceert naar de leerlingen dat foto's of verslagen op de website te vinden zijn. Na enige tijd gaan ouders en leerlingen er vanzelf op vertrouwen dat informatie via de website te vinden is.

Inzet in de klas: experts zoeken

Sociale media inzetten binnen de les is niet voor alle leerkrachten direct een logische stap. Toch bieden sociale media veel mogelijkheden om je onderwijs te verrijken.

Zo is het mogelijk om vragen te stellen aan een extern expert. In de klas komt een vraag naar boven over een onderwerp waar je zelf als leerkracht niet zoveel van weet. Zoek dan via Twitter naar iemand die expertise heeft op dit gebied. Sommige mensen hebben dit in hun bio staan maar je kunt ook een open oproep doen op Twitter voorzien van de hashtag #dtv of #durftevragen. Direct of via je netwerk kom je waarschijnlijk wel in contact met iemand die meer over het onderwerp weet.

Ga deze persoon volgen en stel vragen aan hem of haar. Vaak nemen mensen wel even de tijd om antwoorden te geven aan een schoolklas. Op deze manier kun je heel gericht vragen stellen en kom je aan meer specifieke informatie dan door te zoeken in boeken of via Google.

Opdrachten van buiten

Een andere mogelijkheid is het inzetten van het Twitter-netwerk om input voor een lesopdracht te krijgen. Vraag je netwerk om vragen te stellen aan de klas. Doe bijvoorbeeld een oproep om moeilijke woorden te twitteren waarop leerlingen het antwoord moeten zien te vinden. Of vraag je Twitter-volgers om de klas vragen te stellen over een onderwerp dat op dit moment behandeld wordt – bijvoorbeeld alcohol en roken.

Leerlingen moeten de antwoorden terugtwitteren naar de vraagstellers. Vaak geven deze de leerling weer feedback op de inhoud van het antwoord en – indien nodig – ook op de spelling en woordkeuze in de tweet. De vragen en antwoorden kunnen vervolgens weer op een weblog gepubliceerd worden. Je hebt er op deze wijze wat extra ogen bij in de begeleiding van je leerlingen.

Over het project Beartravel met mijn groep 7 is inmiddels al erg veel geschreven en verteld. Ken je het nog niet, dan kun je dat gemakkelijk even googlen.

Dit schooljaar verzon ik iets anders: Bij de start van groep 6 stond het oefenen van de Nederlandse provincies op het programma.

Deel werk van leerlingen met het netwerk van de klas

Samen met de klas deed ik een oproep via Twitter om met ons Provincietwitterbingo te spelen. We zochten twitteraars uit de 12 verschillende provincies die een tweet aan ons stuurden met daarin een weetje over de betreffende provincie. Anderhalf uur later hadden we alleen uit Drenthe nog geen reactie ontvangen; intussen hadden we wel de provincies geoefend.

Samenwerken

Ook kun je via Twitter, Facebook, een weblog of een van de talloze andere mogelijkheden werk van leerlingen delen met het netwerk van de klas. Zo kun je samen een verhaal schrijven, een gedicht in 140 tekens maken, een tweet versturen alsof je een historische persoon bent of alsof je op een bepaalde plaats bent.

Met mijn klas heb ik zo een keer een reis met de Transsiberië Express gemaakt. Via Google Maps Rusland kun je virtueel het traject van de Transsiberië Express afleggen. Ieder groepje had een ander stukje van het traject onder z'n hoede gekregen en verstuurde tweets over wat ze door het 'raampje' zagen. Op de achtergrond klonk de Russische radio of was er de cadans van de treinwagons te horen, wat alles levensecht maakte.

Mogelijkheden om gebruik te maken van sociale media zijn er bij alle vakken te vinden. Het moet echter niet te geforceerd zijn. Je zult het ook moeten doseren; wanneer je iedere week sociale media inzet, zal het sneller zijn kracht verliezen.

Hoe bouw je een netwerk op?

Om reacties te kunnen krijgen, heb je een actief netwerk nodig. Maak promotie voor de Twitter stream van de klas via de website van de school. Veel ouders vinden het leuk om te volgen waar hun kind in de klas mee bezig is en zullen dus gaan volgen. Daarnaast is het belangrijk om collega's uit het hele land aan je netwerk toe te voegen. Bij collega's kun je ideeën opdoen voor projecten met sociale media. Ook kun je met meerdere klassen samenwerken aan een opdracht. Zo heeft mijn groep 8 eens met drie andere groepen 8 – verspreid over Nederland – gewerkt aan spreekwoorden. Een klas twitterde het begin van een spreekwoord, de andere klas maakte het af. De derde klas die erbij betrokken was, maakte illustraties waarin een spreekwoord uitgebeeld werd. Je vindt collega's bijvoorbeeld via de Yurlsites Scholen met Twitter of Klassen met Twitter. Ben je nieuw op Twitter, meld je dan zeker aan op deze pagina's en ga een aantal klassen en scholen volgen.

Zorg dat je niet enkel berichten zendt, maar dat je ook actief deelneemt aan discussies of vragen van anderen beantwoordt. Zorg voor een profielpictogram en vul in de bio het doel van de Twitter stream in. Het netwerk zal dan snel groeien.

Zijn sociale media gevaarlijk?

De combinatie sociale media en kinderen of onderwijs komt nogal eens negatief in het nieuws. Zo zijn er scholieren die dreigtweets versturen, klasgenoten of leraren uitschelden of negatieve publiciteit over de school verspreiden. In de zomer van 2012 werden we opgeschrikt door een uit de hand gelopen roddel tussen vriendinnen die zelfs uitliep op een huurmoord. Door de pers werd deze moord al snel aangeduid als de 'Facebook-moord'. Dit is wel wat kort door de bocht, er speelde meer, maar toch... een beangstigend idee. Gelukkig is dit een uitzondering, meestal zijn de problemen en risico's die sociale media met zich meebrengen een stuk kleiner.

Hoe dan ook: Het is belangrijk om leerlingen mediawijs te maken. Het gaat er hierbij om dat leerlingen zich bewust worden van de mogelijkheden en de gevaren van internetgebruik en sociale media. Is het wel slim om op Hyves of Twitter te vermelden dat je vanavond alleen thuis bent? Wie kan zien wat jij op je Facebook-profiel zet en hoe lang blijft het daar staan? Kortom: Hoe ga je op een verstandige manier om met de mogelijkheden die nieuwe media bieden?

Omdat kinderen steeds vroeger digitaal actief zijn is het raadzaam om een doorgaande lijn mediawijsheid al vanaf groep 5 te laten starten. Hiervoor is bijvoorbeeld het materiaal van het Diploma Veilig Internet van Kennisnet prima bruikbaar.

Het is wel zaak om de focus niet enkel en alleen op de gevaren van sociale media te leggen. Gebruik kunnen maken van de mogelijkheden van sociale media is een belangrijke vaardigheid voor kinderen die opgroeien in de 21e eeuw. Wanneer je dit te spannend vindt, zijn er diverse gesloten omgevingen waarin je sociale media kunt gebruiken voor een selecte groep gebruikers, zoals bijvoorbeeld De Roode Kikker of Maxclass.

Volg wat er over je school gezegd wordt

Leg in ieder geval de naam van de school vast op Twitter, Facebook en Google+. Helaas zijn er al voorbeelden te noemen dat namen van scholen gekaapt zijn door ontevreden ouders of leerlingen; dat kan je als school veel negatieve publiciteit opleveren. Volg ook wat er op sociale media over de school gezegd wordt. Dat kun je doen door de naam van de school – en eventueel de plaats waar de school staat – als zoekopdracht in Twitter op te geven. Je kunt dan snel monitoren wat er over de school gezegd wordt in positieve of negatieve zin en indien nodig bijsturen. Organisatorisch is het gemakkelijk om hier een tool als TweetDeck voor te gebruiken. In TweetDeck kun je meerdere Twitter-accounts en zoekopdrachten tegelijk beheren.

Afspraken maken

Natuurlijk is het belangrijk om afspraken met elkaar te maken wanneer je gaat starten met sociale media in de klas of op school. Het eerdergenoemde communicatieplan is daar een voorbeeld van. Maar ook in de klas en binnen het team moeten afspraken gemaakt worden. In de klas hanteer ik een paar simpele afspraken:

- We gebruiken alleen voornamen.
- We letten op spelling en zinsbouw.
- We zeggen geen negatieve dingen over elkaar.

Al hoeft je het gebruik van sociale media op je school niet helemaal dicht te timmeren, het team zal wel stelling moeten nemen over een aantal zaken.

Deze stellingname kan vastgelegd worden in een socialemediaprotocol.

- Mogen leerkrachten 'vrienden' worden met leerlingen of hun ouders?
- Maak je een juf-Hyve aan naast je persoonlijke pagina of gebruik je één account voor alles?
- Filter je voor jezelf wat je op je profielpagina op Facebook plaatst?
- Wie kan er zien wat er op de persoonlijke profielpagina van de leerkracht staat?
- Wil je ook dat ouders of leerlingen dit kunnen zien?
- Is er iemand die in de gaten houdt wat er over de school gemeld wordt op sociale media?

De wereld in je klas en met de klas de wereld in

Door de opkomst van sociale media openbaren er zich vele nieuwe mogelijkheden voor de school. Al is het vanzelfsprekend belangrijk om wat afspraken te maken met de verschillende geledingen, ik denk dat dit vooral een positieve ontwikkeling is voor scholen. Een school hoort deel uit te maken van onze snel veranderende maatschappij en sociale media maken het een stuk eenvoudiger om dit ook echt te doen.

Links

Het Schoolvoorbeeld
www.hetschoolvoorbeeld.nl

Google Maps Rusland
www.google.ru/intl/ru/landing/transsib/en.html

Sociale Media op de basisschool, de leerkracht maakt het verschil – juni 2012
www.mijnkindonline.nl/1700/nieuw-boek-sociale-media-basisschool.htm,
onder redactie van Remco Pijpers.

Scholen met Twitter Yurls
<http://scholenmettwitter.yurls.net/nl/page/808254>.

Klassen met Twitter Yurls
<http://klasmettwitter.yurls.net/nl/page/809512>.

Diploma Veilig Internet
<http://diplomaveiliginternet.kennisnet.nl>.

Reisadviesbureau door leerlingen
beartravel.wordpress.com.

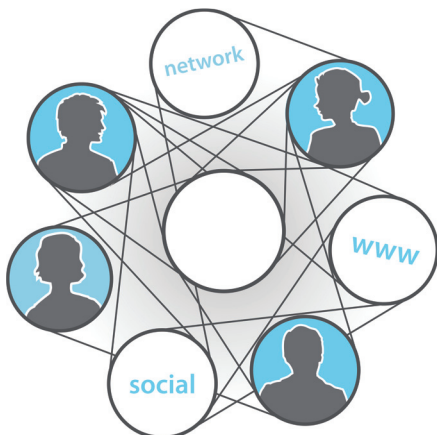

Goed lesgeven aan adolescenten is intensief. Tel daarbij op de initiatieven van het management en alle verzoeken om bij te dragen aan buitenschoolse activiteiten, en je begrijpt dat docenten geen tijd of energie over hebben voor vernieuwing van hun lessen met behulp van digitale toepassingen. Dat is begrijpelijk, maar jammer, omdat veel van die toepassingen juist bijdragen aan werkdruk**verlichting**. Het tijd- en plaatsonafhankelijk karakter van sociale media maakt het mogelijk om onderwijs werkelijk af te stemmen op de individuele eisen van elke leerling. Het verkennen en benutten van nieuwe kansen kost tijd, maar de beloning is tienvoudig, zo heb ik zelf ervaren. Vanuit die ervaring geef ik in dit hoofdstuk tips aan collega's.

Omslagpunt

Enige jaren geleden stapte ik als zij-instromer in het onderwijs. De mij door mijzelf opgelegde eis om vanaf dag 1 overzicht te hebben, werd een onbewuste drang naar controle. In plaats van reageren óp mijn klas, probeerde ik te regeren óver mijn klas. Ik hield alles kort, kapte leerlingen af en gaf docentgestuurd les. Deze verkrampte houding leverde het tegenovergestelde resultaat op; het maakte mijn leerlingen passief.

Het omslagpunt kwam toen ik me realiseerde dat ik de hardst werkende persoon in de klas was. Toen dit tot mij doordrong, besloot ik met mijn lessen een andere richting op te gaan. Mijn gedachte is tegenwoordig: "Oké, jullie zitten op Twitter, ik ga ook op Twitter." Het is een nieuwe start. Ik laat de maniakale behoefte aan controle los en duik samen met leerlingen in de stof. We zoeken samen naar digitale toepassingen en beoordelen samen de effectiviteit van die toepassingen. Dit leidt tot meer betrokkenheid van mijn leerlingen bij de stof. Verder merk ik hun waardering voor mijn inspanningen en ervaar ik een goede onderlinge verstandshouding.

Het comfort van overzicht hebben heeft plaatsgemaakt voor een dynamiek tussen mij en mijn leerlingen van elkaar continue uitdagen. Het initiatief ligt steeds vaker bij de klas, wat maakt dat leerlingen betrokken zijn en ik minder hard hoef te werken.

Hét grote voordeel

Het grote voordeel van een gezamenlijk digitaal platform in de klas is de korte, directe lijn die dit oplevert tussen docent en de groep leerlingen als geheel. De docent hoeft niet langer alle werkboeken in te zien om de antwoorden te bekijken. Leerlingen beantwoorden hun vraag op het gekozen medium (bijvoorbeeld Twitter). De docent krijgt alle antwoorden onder elkaar gepresenteerd op het digibord en kan vervolgens veel efficiënter het onderwijsleergesprek voeren. Voor introverte leerlingen is het een makkelijke manier om toch te participeren. Leerlingen zien elkaars antwoorden en kunnen elkaar complimenteren en corrigeren. De docent moet hierbij wel de veilige sfeer bewaken zodat het transparante karakter van het medium geen bedreiging wordt voor leerlingen.

Twitteren in de les

Laat leerlingen niet één vinger opsteken, maar ze alle tien gebruiken op een toetsenbord of telefoon.

- Leerlingen tweeten een antwoord op je vraag en je bespreekt deze antwoorden terwijl je voor de klas staat en ze afleest van het digibord.
- Wil je weten of je instructie duidelijk was? Vraag of ze een voorbeeld tweeten.
- Wil je weten of je lesdoel is bereikt? Vraag leerlingen om de les samen te vatten in maximaal 140 tekens.
- Laat leerlingen opdrachten bedenken en tweeten. Kies één of meerdere leerlingen die voor de klas een zelfgekozen selectie Twitter-opdrachten moeten beantwoorden.
- Hebben niet alle leerlingen Twitter? Gebruik dan TodaysMeet. Je hebt geen account nodig en de url waarop je communiceert is beperkt houdbaar, waardoor opmerkingen niet eeuwig zichtbaar blijven.

**Voorbeeld woordjes
overhoren met Twitter:**
www.youtube.be/lt_88jy40tg

Twitter als backchannel

Twitter is een stil communicatiekanaal; er hoeft niet bij gesproken te worden, omdat leerlingen typen en lezen. Dit maakt Twitter ideaal als backchannel: je vraagt leerlingen op te letten tijdens de uitleg en tegelijkertijd beknopte vragen in een tweet te parkeren voor daarna. Zo kan de docent in de klas zonder onderbrekingen instructie geven en de verzamelde vragen achteraf behandelen.

Twitteren buiten de les

Sociale media zijn 24/7 beschikbaar, dat betekent dat je als docent ook buiten schooltijd op Twitter zit. Let dus op de scheiding werk en privé. Toch biedt twitteren buiten schooltijd kansen: Je kunt via de informele weg bijdragen aan het leerproces en aan de motivatie van je leerlingen. Daarnaast biedt het leerlingen de kans buiten de les met elkaar te blijven praten over je les.

**Twitter is een stil
communicatiemiddel,
ideaal als backchannel**

- Vraag tijdens de les aan leerlingen om jou te volgen zodat je berichten ook aankomen. Volg leerlingen niet terug, behalve als ze dat willen.
- Ga een stap verder en zorg voor unieke hashtags (#) per klas zodat je ook buiten de les met elkaar kunt blijven communiceren. Geef je 2vwo klas de hashtag #school2v en leerlingen kunnen snel op Twitter vinden of er nog iets actueels speelt.
- Refereer aan goede bronnen over je vak. Als je zelf een weblog bijhoudt, kun je verwijzen naar nieuwe blogposts met uitleg, instructie, relevante filmpjes of afbeeldingen.
- Herinner leerlingen aan deadlines, huiswerk of toetsen.

tumblr.

TypePad

- Met een kort bericht op Twitter kun je leerlingen meedelen dat hun cijfers zijn ingevoerd. Voor veel leerlingen voelt wachten op cijfers als een eeuwigheid. Door te tweeten wanneer ze ingevoerd zijn, geef je hen zo snel mogelijk duidelijkheid. Bovendien bind je de leerlingen zo aan je Twitter-account.
- Laat leerlingen weten wat je na schooltijd doet voor school. Meerwaarde hiervan is dat leerlingen inzicht krijgen in het werk dat je voor ze verzet en in de verwachtingen die je hebt. Zo twitterde ik tijdens de toetsweek de stapel toetsen die ik moest nakijken.
- Je kunt ook over school tweeten zonder dat het je vak betreft. Maak bijvoorbeeld close-upfoto's van collega's. Tweet zo'n foto en vraag of leerlingen kunnen raden om wie het gaat.
- Je kunt af en toe een tweet sturen over je eigen bezigheden of persoonlijke standpunten. Leerlingen zien zo wie jij bent als mens en waarvoor je staat; dit kan bijdragen aan het vertrouwen van hun vertrouwen. Zo stuurde ik tijdens een reisje foto's van mijn Engels ontbijt, Ponden en het links rijden. Zelfs een foto van mijn bruiloft is via Twitter door mijn leerlingen gezien.
- Zie voor meer voorbeelden mijn Twitter-account @Fish3Chips.

Van schoolbord naar schoolblog

Onderwijs vindt niet langer alleen in de klas plaats. Internet maakt contact tussen docent en leerling ook na school en in de weekenden mogelijk. Naast allerlei goede redenen om dat tot een minimum te beperken, zijn er ook goede argumenten om het wel te doen. Waar de aantekeningen op het bord elk uur weer worden uitgeveegd, blijft elke blogpost 'eeuwig' beschikbaar. De docent beheert zo zelf de content. Dat is veel persoonlijker dan een door school beheerde elektronische leeromgeving.

Flipping the classroom

Je docentenblog is bij uitstek geschikt voor plaatsen, bespreken en uitleggen van de lesstof. Hiervoor kun je onder andere PowerPoint en Prezi gebruiken. Nog leuker is werken met video's: zet jezelf voor een camera, film je verhaal, uitleg of instructie en plaats het resultaat online. Bespreek de stof één keer klassikaal en leer leerlingen zelf in te schatten of ze de uitleg nogmaals willen terugzien. Hierdoor komt er meer lestijd vrij voor huiswerk, samenwerken en individuele begeleiding. Deze manier van werken staat bekend als 'flipping the classroom'. Mijn ervaring is dat het sommige lessen minder intensief maakt; bovendien bevordert de permanente mogelijkheid tot online-uitleg het leerrendement van je leerlingen. Daarnaast wordt het leerproces transparant en kunnen ouders desgewenst een kijkje in je les krijgen. Er is er geen beter visitekaartje denkbaar voor je school!

Beloning & stimulans

Het openbaar maken van cijfers en resultaten via sociale media kan heel stimulerend werken:

- Plaats overzichten van de gemiddelde cijfers van je klassen. Twitter naar leerlingen de verschuivingen die plaatsvinden en beloon de top of de hoogste stijgers. Het verschil met individuele scores is dat ze het nu samen doen. Niet elke klas is gevoelig voor competitie met andere klassen, probeer dat aan te voelen. Ga voorzichtig om met de klas die onderaan staat. Zoek een andere titel die de leerlingen met trots kunnen dragen. Zo was mijn laagst genoteerde klas afgelopen jaar de grootste stijger; van een 5,1 naar een 6,1. Oftewel de 'hardst werkende klas'.
- Je kan ook leerlingen individueel belonen. Vraag toestemming om hun avatar te gebruiken onder de kop 'leerling van de week'.

- Beloon leerlingen die zich het sterkst hebben ontwikkeld door het eerste en laatste rapportcijfer met elkaar te vergelijken. Dat kan individueel, nog leuker is in teamverband. Leerlingen worden in groepjes van 4 of 5 afgerekend op de gezamenlijke cijferontwikkeling. Leerlingen moeten elkaar helpen en om hulp vragen om er samen beter uit te komen. Dit bevordert de eigen verantwoordelijkheid, en het vermogen om samen te werken en te reflecteren.

Forum

Een andere socialemediatoepassing is het bieden van een platform voor buiten de les waar leerlingen elkaar vragen kunnen stellen. Maak duidelijke afspraken over wat er wel en niet geschreven mag worden. Denk ook na of iedereen het mag lezen of alleen de klas.

Leer je leerlingen om wat ze lastig vinden om te zetten in een vraagstelling en oefen het gebruik van een forum. Zo creëer je een routine waarin hulp durven vragen en hulp aanbieden heel gewoon is.

Toetsstof

Je kunt alle toetsstof met paginanummers overzichtelijk onder elkaar zetten op je blog. Mocht je voor sommige onderwerpen een nuttige presentatie, samenvatting of link hebben, koppel deze via een hyperlink aan het onderwerp. Zo kan een leerling snel zien waar in het boek de uitleg te vinden is; ook kan met één muisklik een presentatie, samenvatting of extra oefening opgezocht worden.

Links naar nuttige sites

Je moet vooral niet alles zelf doen. Er zijn genoeg docenten en organisaties die al veel werk online hebben gezet. Zoek en vind. Plaats dat wat jij als relevant ziet voor je leerlingen op je blog. Zorg dat leerlingen op de hoogte zijn van alle ondersteuning die ze op je blog kunnen vinden. Laat in de les zien wat ze eraan hebben en geef ze bijvoorbeeld een opdracht waarbij ze de links nodig hebben.

De onlinediversiteit voor meervoudige intelligenties

Bied leerlingen een overzicht van bronnen waarmee ze al oefenend aan hun vaardigheden kunnen werken. Zorg dat de niveaus van de oefeningen voldoen aan de gestelde normen voor je vak. Probeer ook rekening te houden met de meervoudige intelligenties. Sommige leerlingen zien graag schema's, anderen zijn auditief ingesteld en weer anderen willen ouderwets lezen. De diversiteit van onlinetoepassingen gaat zo veel verder dan wat één docent aan een groep kan aanbieden tijdens zijn les.

Leerlingen bloggen zelf

Kinderen en jongeren hechten steeds meer waarde aan hun online-identiteit. Ze poseren voor een avatar, denken bewust na wie er wel en niet tot hun netwerk behoren en passen continue hun profielstatus aan.

Aan ouders en aan school de taak om kinderen te leren omgaan met deze tweede identiteit – en met de kansen en gevaren die daarmee gepaard gaan.

Een goede manier hiervoor kan zijn om leerlingen zelf te laten bloggen. Door te bloggen worden leerlingen 'gedwongen' na te denken over wat ze op internet zeggen. Zo denken ze na over inhoud en vorm, en over de plaats van de blog in verhouding tot de echte wereld. Is het vermaak, informatief of een verlengstuk van wie je bent?

Leerlingen bouwen met een blog een onlineportfolio. Omdat alle vrienden de resultaten kunnen zien, nemen leerlingen hun blog veel serieuzer dan werken in een werkboek of schrift. Lestaken staan nog steeds centraal, maar er is meer kans op intrinsieke motivatie. Het leerrendement is als gevolg daarvan hoger.

Je hoeft niet te kiezen, gebruik gewoon én én

Voor taalvakken biedt een blog een uniek platform om leerlingen met de verschillende vaardigheden te laten werken. Ze kunnen stukjes schrijven en stukjes van klasgenoten lezen en beoordelen. Ze kunnen ingesproken tekst, een gefilmde presentatie of dialoog uploaden via YouTube en op hun blog plaatsen. De docent kan zo hun spreekvaardigheid beoordelen. Gespreksvaardigheid kan geoefend worden via chat (Skype, MSN) met leerlingen over de hele wereld die de vreemde taal spreken. De opgenomen gesprekken kunnen leerlingen – na toestemming van de gesprekspartner – op hun blog plaatsen.

Nog wat nuttige tips tot besluit

- Deel ervaringen met je collega's en help elkaar. Heb jij een goede toepassing ontdekt, dan zijn er vast secties en docenten die er ook baat bij hebben. Een leuke manier om woordjes te overhoren bij Frans werkt ook bij Duits; visuele ondersteuning met een grafiek werkt net zo goed bij natuurkunde als bij wiskunde.
 - Betrek leerlingen bij het lesgeven. Met hun ideeën kun je een nog effectievere werk- en leeromgeving creëren.
- Leerlingen kunnen heel goed uitleggen waar het aan schort in je manier van lesgeven. Laat zien dat ze meetellen bij het vormgeven van onderwijs.
- Je hoeft niet te kiezen tussen werkboek of computer, gebruik gewoon én werkboek én computer.
 - Sluit de klassieke lesvormen zoals frontaal lesgeven niet uit. Juist de afwisseling boeit leerlingen en maakt dat elk individu de werkvorm vindt die goed bij hem past.
 - In het begin is het verstandig om alles zelf te maken, dat zorgt ervoor dat je de techniek en het gebruik ervan doorgrondt. Maar zodra je wat ervaring hebt opgebouwd, durf dan ook tools en toepassingen van anderen te gebruiken in je les, dat is veel effectiever.
 - Het innoveren van je onderwijs is een continue traject. Eis geen perfectie van jezelf, enkel toewijding.
 - Wees niet bang om fouten te maken. Dat heet leren. Dat is wat je elke dag van je leerlingen verwacht. Ook als docent ben je daar nooit klaar mee.
 - Geniet van het mooiste beroep dat er bestaat!

Het gebruik van sociale media werkt als een uitvergrote spiegel en dat is juist de kracht ervan. Wat je deelt met de massa, krijg je door diezelfde hoeveelheid mensen ook weer rechtstreeks teruggespeeld. Gedraag je je negatief, dan komt die negativiteit als een boemerang bij je terug. Wanneer je sociale media echter inzet vanuit een ontwikkelingsgerichte mindset, dan benut je actief de kennis, ervaringen en ideeën van de massa. Hierdoor groei je veel sneller dan wanneer je het wiel alleen had moeten uitvinden. Sociale media zijn geen wondermiddel. Sociale media kunnen wel dienen als katalysator en accelerator en je zo helpen om sneller meer te leren. Dat is goed nieuws voor het onderwijs.

Dit hoofdstuk is een poging om te laten zien hoe de inzet van sociale media je onderwijs aantrekkelijker en 'rijker' kan maken. Onderstaande voorbeelden gebruiken mijn collega's en ik in onze dagelijkse onderwijspraktijk @SintLucas, (V)MBO voor ondernemende creatieve talenten in Boxtel en Eindhoven. Het delen, (co)creëren en verbinden van kennis is het onderwijs van de toekomst. Laten we daar nu mee beginnen.

Kansen ter ondersteuning van het primaire leerproces

Projectonderwijs ondersteunen dankzij inzet van sociale media

Veel MBO-opleidingen werken in projectonderwijs. De studenten werken dan in projectgroepen aan levensechte beroepsopdrachten. Benut je de kracht van sociale media, dan kunnen studenten vanuit huis samenwerken, geven ze online feedback aan elkaar (dat is soms makkelijker van een afstandje) en kunnen ze nooit meer hun werk vergeten, omdat alles online is opgeslagen. De projectplanning verloopt doorgaans via oriëntatie- en ontwerpfasen naar uitvoeringsfase met eindpresentatie en uiteindelijk tot de procesgerichte evaluatiefase. De hierna gekozen digitale tools zijn in te zetten ter ondersteuning van de werkzaamheden in de verschillende projectfasen. Het zijn slechts voorbeelden. Er staan honderden tools online, met allemaal net iets andere specificaties. Deze zijn allemaal gratis en je kunt er prettig mee werken.

Projectfase in 'levensecht' projectonderwijs

Wijze waarop de student het digitale gereedschap kan inzetten in deze projectfase

Gratis digitaal gereedschap (even googlen voor meer info)

Oriëntatiefase

Debriefing naar klant

- De mondelinge briefing 'tekenen' (ipv aantekeningen maken in woorden) en samenvatten met een (digitale) mindmap.

FreeMind

Projectplanning

- Projectplanning maken in een online samenwerkingstool.

GanttProject

Ontwerpfase

Ontwerp

- Online brainstormen met je projectgroep en de beste ideeën van elkaar 'liken'.
- Geselecteerd ontwerp online opslaan in een gedeelde werkmapp waar iedereen documenten in kan zetten en wijzigingen door kan voeren.

Edistorm

Dropbox

Uitvoeringsfase

Samenwerken en project managen

- Tijdens de uitvoeringsfase is het voor de projectbegeleidende docent fijn om het werkproces 'van binnenuit' te volgen. Maak dus als docent een groep aan en volg gesprekken. Dan weet je meteen wie echt werkt en wie er de kantjes vanaf loopt.

WhatsApp, Yammer

Ontwerp of eindproduct presenteren

- Presentatie samen online voorbereiden en bewerken.

Wikispaces, Google Docs, Facebook

Evaluatiefase

Evalueren

- Laat de student zijn leerproces bijhouden met behulp van een blog. Dan kan hij aan het eind van een periode laten zien hoe hij zich ontwikkeld heeft.

Blogger, Tumblr of Posterous

SintLucas

@SintLucas

Onder de paraplu van creativiteit, techniek en ondernemerschap biedt SintLucas in Eindhoven en Boxtel vmbo- en mbo-opleidingen voor de creatieve industrie.

Boxtel, The Netherlands · <http://www.sintlucas.nl>

Een krachtige leeromgeving creëren dankzij inzet van sociale media

Enkele collega's hebben hun lesinhoud gedigitaliseerd om studenten de mogelijkheid te bieden plaats- en tijdonafhankelijk te kunnen leren. Het andere grote voordeel van digitaliseren is dat je studenten beter maatwerk kunt bieden wanneer ze in eigen tempo en op eigen niveau door het lesmateriaal kunnen gaan. Denk dan aan de volgende mogelijkheden:

- een blogpagina zo inrichten, dat studenten online alle lesmateriaal en huiswerk terug kunnen vinden. Ook handig als ze ziek zijn geweest. Check *sintlucas.posterous.com* voor ideeën.
- instructiefilmpjes opnemen met de digitale tools Jing en Screen-O-Matic. Hiermee verfilm je alle activiteiten op je beeldscherm, terwijl je daarbij de instructie inspreekt. De klassikale instructie zou hiermee verleden tijd kunnen zijn, waardoor je tijdens de les meer aandacht kunt besteden aan de individuele student. Dit mechanisme heeft de laatste jaren veel aandacht gekregen onder de term 'Flipping the classroom'.

- een Twitteraccount in het leven roepen ter ondersteuning van je lessen. De docent tweet inspirerende voorbeelden, geeft tips en geeft studenten de kans om hem vragen te stellen.

Contact met en tussen studenten verbeteren dankzij inzet van sociale media

Als docent kun je het contact met studenten verbeteren door jezelf te begeven waar zij ook zijn: online. Alleen al het feit dat zij ervaren dat jij hun taal spreekt, doet wonderen voor hun beeldvorming over jou en dus voor de communicatie.

Maak een (verticale) Facebook-groep aan per opleiding, zodat er virtuele kruisbestuiving kan gaan plaatsvinden tussen verschillende leerjaren. Deze contacten leveren een goede sfeer op in de echte wereld en bevorderen het vragen durven stellen van jongere aan oudere studenten. Zo ondersteun je het leren van elkaar. Zorg ervoor dat je de groep zodanig opzet, dat je geen 'vrienden' van elkaar hoeft te worden. Daar zitten de meeste studenten en docenten niet op te wachten.

Studenten controleren hun mail vaak slecht, maar reageren meestal zeer snel op Facebook. Fijn om dit mechanisme ook eens voor je te laten werken.

Mogelijkheden zijn:

- Laat studenten leerzame tutorials of foto's van hun werk inleveren op Facebook. Zo leren ze van elkaar. Ook kunnen ze elkaars goede voorbeelden 'liken', dit werkt motiverend. Check als projectbegeleider via Facebook hoe het precies staat met een project dat de studenten aan het uitvoeren zijn.
- Gebruik Facebook om het persoonlijke contact te verbeteren door studenten te feliciteren met hun verjaardag, hen beterschap te wensen als ze ziek zijn en hen te herinneren aan zaken die anders zijn dan normaal (zoals een ingeplande excursie, info over een interessant beroepsgerelateerd evenement, herinnering aan toets etc.).

Een studentenonderneming succesvol lanceren dankzij inzet van sociale media

Binnen Sint Lucas werken de ouderejaars vaak in studentenondernemingen. Deze ondernemingen werken met echt geld. Dan wordt het belangrijk om je product professioneel te lanceren via verschillende kanalen, om een zo groot mogelijke omzet te genereren. Meestal ontwikkelen de studenten hun eigen huisstijl, hun eigen website en ondersteunen ze een en ander met een Twitter-account en een Facebook-pagina.

Studentenondernemingen 2ndare (duurzame tassen uit gebruikte materialen van openbare gelegenheden) en Personalskins (ontwerp je eigen gepersonaliseerde telefoonstickers) hebben hun bedrijf zeer professioneel gelanceerd via een website, gelinkt aan een Facebook-pagina en een Twitter-account. Onderneming 2ndare koppelde daaraan een prachtig stopmotion-filmpje. Personalskins bouwde zelfs een webshop.

Like

Kansen ter ondersteuning van het onderwijsontwikkelingsproces

Je droombaan vinden dankzij inzet van sociale media

Binnen ons droombaantraject bedenkt de afstuderende student voor zichzelf welk type baan hij zoekt, en welke eigenschappen en kwaliteiten van zichzelf hij wil profileren. Hij schrijft daarna een communicatieplan over hoe hij zichzelf 'in de markt gaat zetten' en welke communicatiemiddelen hij wil inzetten om zichzelf te profileren. Tenslotte kiest de student een sociaal medium waarop hij contact zoekt en onderhoudt met een relevant professioneel netwerk. De zelfevaluatie (Wat doe ik nu en is dat aantrekkelijk voor potentiële werkgevers?) en het sollicitatieproces zijn uiteraard ook een belangrijk onderdeel van dit traject. Aan het einde van het droombaantraject nodigen we een beroepsprofessional uit, die met ons de studenten beoordeelt en tips geeft over hoe ze eventueel nog beter voor de dag zouden kunnen komen. Dit werkt waanzinnig inspirerend voor onze startende beroepsbeoefenaars!

Werken aan onderwijsontwikkeling dankzij inzet van sociale media

Door online (dus plaats- en tijdonafhankelijk!) samen te werken en waardevolle ideeën uit te wisselen met collega's, versnel je het proces van onderwijsontwikkeling soms enorm. Vergaderingen worden vervangen door het toevoegen van waardevolle ideeën in onlinedocumenten, zodat het plan kan groeien zonder dat iedereen daarvoor bij elkaar hoeft te zitten.

- Google Docs is een zeer gebruiksvriendelijk (onderwijs-) samenwerkingsinstrument. Google Docs maakt het mogelijk om online samen te werken aan documenten, spreadsheets, formulieren en presentaties. Je kunt documenten gelijktijdig bewerken vanaf diverse locaties. Dankzij kleurgebruik is het mogelijk om precies te zien waar anderen mee bezig zijn.

BLOG

Via de ingebouwde chatfunctie kunnen groepsleden met elkaar overleggen.

- Ook via een wiki kun je online werk, ideeën, beelden, video's, media en links delen met een groep mensen en daaraan online samenwerken. Een wiki is een website waarop bezoekers (vanuit huis) zelf op een eenvoudige manier informatie kunnen toevoegen of aanpassen. De grootste wiki van de wereld is Wikipedia, de bekende online-encyclopedie.

De buitenwereld binnen de schoolmuren halen dankzij inzet van sociale media

Via LinkedIn en Twitter onderhoud je onderwerperelateerd contact met mensen die je meestal niet persoonlijk kent. Het vreemde, maar ook prachtige daaraan, is dat je een soort virtuele band met elkaar ontwikkelt, ook al heb je de ander nog nooit ontmoet. En als je je virtuele kennissen benadert met een hulpvraag, zijn ze snel genegen om je te helpen. Daar heeft een docent op meerdere manieren plezier van:

- Veel inspirerende mensen vinden het ontzettend leuk om een gastcollege te komen geven.

- Interessante opdrachtgevers bedenken niet altijd zelf dat het voor hen een mooie kans is om een opdracht naar te leggen in het onderwijs. Je kunt ze daaraan herinneren in een tweet; dat werkt.
- Op Twitter delen professionals graag hun nieuwste inzichten met hun volgers. Deel die inzichten ook meteen met je studenten. Zo blijft jouw en hun kennis een stuk meer up-to-date dan wanneer je moet wachten op de volgende boekuitgave.
- Voor elke beroepsgroep zijn er veel blogs voorhanden waarvan studenten kunnen leren en waarop ze vragen kunnen stellen aan elkaar. Verwijs binnen je eigen lessen naar die blogs en haal daar zelf ook de laatste updates binnen je vak vandaan.

- Wanneer je via Twitter een vraag stelt aan de mensen die jou volgen, is die vraag meestal binnen een half uur beantwoord door iemand die iets weet van het onderwerp en zin heeft om te reageren.

Tip: Vul op Twitter of Facebook eens de zoekterm #dtv of #durftevragen in. Als je ziet welke vragen mensen daar zoal neerleggen, durf je daarna ook meteen zomaar van alle te vragen!]

- Ook voor doelgroeponderzoek kan Twitter fantastisch werken. Sint Lucas-student Jeroen Egelmeers moest een doelgroeponderzoek doen voor een opdracht die zou worden uitgevoerd tijdens de vierdejaars Berlijnreis. Daarvoor heeft hij bekeken wie er via Foursquare ingecheckt stond in Berlijn. Deze mensen (totaal onbekenden die op dat moment in Berlijn rondliepen) stuurde hij via Twitter een gerichte vraag, die paste binnen zijn doelgroeponderzoek. Zo kwam hij er bijvoorbeeld achter wat in Berlijn de lokale hotspots zijn, zonder daar een reisboek met geijkte locaties op na te hoeven slaan. Berlijn door ogen van de Berlijners kwam zo binnen een half uur tot zijn beschikking. Dat is nog eens een doelgroeponderzoek!

Kansen ter ondersteuning van het professionaliseringsproces

De stage begeleiden dankzij inzet van sociale media

Docenten vinden het vaak enorm inspirerend om stagebedrijven te bezoeken. Zo'n bezoek houdt je fris, geeft je tips die je kunt verwerken in je onderwijs en is soms de enige overgebleven connectie met het bedrijfsleven. Het nadeel is echter dat zo'n tripje vaak veel tijd kost. Daarom zou je kunnen overwegen om een van je bezoeken te vervangen door een Skype-sessie. Met de camera op je computer kun je zo praten met je student en zijn stagebegeleider. Dit is natuurlijk geen 100% vervanging, maar het biedt wel een mooie aanvulling op de echte stagebezoeken. En voor de buitenlandstage is het eigenlijk de enige oplossing. Verder is het sowieso een goed idee om je studenten hun stage-ervaringen te laten beschrijven via een sociaal medium. Op die manier kunnen ze elkaars ervaringen bekijken en kunnen ze online leren van elkaar. Daarnaast is het voor de stagebegeleider prettig en tijdbesparend om de stage te monitoren binnen een platform (in tegenstelling tot het doorploegen van allerlei verschillende mappen). Via Yammer kun je heel makkelijk een besloten groep studenten met elkaar en jou laten communiceren.

Een Leven Lang Leren dankzij inzet van sociale media

In het beroepsonderwijs kom je nogal wat 'vakgekken' tegen (zowel docenten als studenten), die veel tijd spenderen om bij te blijven in hun vak. Sociale media als Twitter, Facebook, LinkedIn, Posterous of *7skills.nl* zijn uitermate geschikt om:

- andere (mede-) vakgekken te volgen en van ze te leren. Zelf gebruik ik mijn Twitter-account als een grote bron van inspiratie. De mensen die ik volg zijn veelal professionals binnen mijn vakgebied. Zij twitteren vaak een linkje naar een website, met daarbij in een paar woorden een samenvatting of duiding. Zo heb ik – gratis en voor niets – de beschikking over de nieuwste updates van de meest vooruitlopende professionals binnen het vakgebied. Ik leer van hen en deel hun gedachtes weer met mijn volgers, zodat we allemaal samen een beetje slimmer worden.

LinkedIn

facebook

Tips

**Inspirerende
beelden**

Vakliteratuur

- aan de buitenwereld te laten zien hoe jij jezelf up-to-date houdt. Deel je gedachten, je laatste projecten, je favoriete websites, inspirerende beelden, vakliteratuur en overige tips met de wereld en profileer jezelf als professional op jouw vakgebied. Zo vergroot je niet alleen je werkplezier, maar presenteer je jezelf ook als vakspecialist. Dat zou goed van pas kunnen komen als er nog eens een mooie klus te vergeven valt binnen je school.

Je droombaan creëren dankzij inzet van sociale media

Ik begon dit hoofdstuk met de stelling dat sociale media kunnen dienen als katalysator en accelerator om sneller meer te leren. Sinds ik in de wereld van de sociale media ben gedoken, sta ik in contact met een zeer waardevol netwerk dat mij helpt om mijn onderwijs aantrekkelijker vorm te geven. Mijn kennis-update is enorm versneld, mijn contact met studenten is geoptimaliseerd, ik heb ideeën van externe professionals kunnen vertalen naar mijn klas en het mooiste van alles: het schoolbestuur van Sint Lucas geeft mij dagelijks de kans om alle opgedane energie in te zetten in onze eigen schoolcultuur.

Want de grootste positieve kracht van sociale media is de volgende: deel je eigen ervaringen en gebruik kennis, kunde en feedback van anderen ter inspiratie. Zo optimaliseer je je eigen functioneren, zet je jezelf in de kijker als (inhouds)deskundige en (co)creëer je je eigen droombaan. Missie: geslaagd!

Sociale media & beter leren en lesgeven

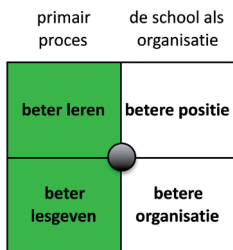
Paul Vermeulen

Sociale media kunnen het leven veranderen van wie ze goed weet te verzilveren.

Zo zitten boeren op het platteland in India op Facebook en kunnen daardoor hun rijst tegen betere prijzen verkopen dan vroeger. Ze checken de marktprijzen voordat de opkopers langskomen en een prijs op een papiertje schrijven. Daardoor gaat het beter met hun handel maar vooral ook met hun eigen identiteit. Ze hebben meer zelfvertrouwen en kunnen beter anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en kansen.

Ook de Arabische Lente of de democratisering in China zou anders verlopen als er geen sociale media beschikbaar waren. Er valt dus veel te winnen met en via sociale media!

Dat geldt ook voor het onderwijs. Sociale media spelen steeds vaker een rol bij het leren en lesgeven; logisch als je hebt over eigentijds onderwijs. Maar hoe zinvol is dat eigenlijk? Waar zit de kracht als het gaat om beter leren en lesgeven en hoe ga je die (net als die boeren in India) verzilveren? Het is leuk en modern en houdt de motivatie van leerlingen een tijdje op peil, maar kun je onderwijs effectiever en efficiënter maken met behulp van sociale media? Met andere woorden, ga je beter leren en lesgeven dankzij sociale media en gaan de leeropbrengsten omhoog?

Waar wil je op scoren?

Er zijn verschillende invalshoeken om te kijken naar de stelling “Het onderwijs wordt beter van sociale media”. Een indeling in vier vlakken laat meteen zien hoe de belangen en keuzes binnen een school kunnen verschillen. Links het primaire proces, rechts de bedrijfsmatige kant. De schoolleiding zal sterk willen sturen op de bestuurbaarheid en de positionering van de school en komt aan de rechterkant van het schema tot andere keuzes voor gebruik van sociale media dan leraren die links in het schema zitten. Aan de linkerkant draait het om het primaire proces: het feitelijke leren en lesgeven.

Leraren kijken naar leertaken en hoe je die kunt versterken met sociale media. En of je leerdoelen sneller en beter kunt bereiken door sociale media een duidelijke rol te geven binnen het ontwerp van je leeractiviteiten. Het is dus belangrijk elkaar binnen een school duidelijk te maken vanuit welke invalshoek en vanuit welke verwachtingen je met sociale media aan de slag wilt.

De schoolleiding zal bijvoorbeeld inzetten op LinkedIn-groepen en fora voor ouders, een YouTube-kanaal met de hoogtepunten uit het schooljaar, een Skype-spreekuur of live videoconferencing met jeugdzorg. Leerkrachten zijn meer bezig met toepassingen in de les.

Beter leren en lesgeven: je onderwijsontwerp staat centraal!

Leraren ontwerpen het primaire proces (de linkerkant van het schema). Voor hen is het dus van belang door de hype van sociale media heen te kijken. Zij moeten bij het ontwerpen van het leren kunnen laten zien waar de meerwaarde van sociale media precies in zit bij het leren en lesgeven. Die meerwaarde zit volgens verschillende onderzoeken in:

- Sneller en makkelijker informatie verzamelen, bewerken en delen is een voordeel voor leerlingen en leraren.
- Je eigen identiteit ontwikkelen krijgt extra dimensies (actueel, visueel, interactief, 24/7, wereldwijd).
- Sociale interactiemogelijkheden nemen toe.
- Communicatie krijgt nieuwe vormen.

Dit zijn algemene voordelen. Ze worden pas echt interessant als je ze in een goed onderwijsontwerp weet te verzilveren. Dat is de taak van de leraar of – liever nog – het team. Sociale media verrijken het mediamenu waarover onderwijsontwerpers beschikken. Dat betekent dus dat je moet kiezen welke leertaken je gaat vervangen door een socialemediaherontwerp (het zelfde anders/beter doen) en welke nieuwe leertaken je gaat ontwerpen.

verwachte leeropbrengst

<10%

>90%

Een voorbeeld: al rond 1950 werd het duidelijk dat er verschillen bestaan tussen bepaalde type leertaken, media en de impact daarvan op het leren. Dit figuur, de piramide van Dale, is een klassieker. Het model kreeg door de jaren heen veel kritiek op de wetenschappelijke borging, maar de algemene strekking wordt wel breed gedeeld. Juist bij actieve werkvormen waarbij het draait om participatie, productie en samenwerking (onderaan in de piramide) scoren sociale media goed. Bij die actieve werkvormen levert de inzet van sociale media rijke leeropbrengsten op.

Een andere klassieker, welbekend uit onze lerarenopleiding, is de taxonomie van Bloom. Hij maakt een onderscheid tussen leeractiviteiten met een lage en die met een hoge opbrengst en daagt leraren uit zo snel mogelijk met de 'higher order thinking skills' aan de slag te gaan (de HOTS, een mooie afkorting want ze zijn letterlijk **hot** als je kijkt naar leeropbrengsten!).

Het lijkt erop dat sociale media op alle lagen van Bloom een rol kunnen spelen. Het wordt natuurlijk pas echt leuk als je als team van leraren binnen je eigen afdeling of vakgroep een soort socialemediamenu maakt (en dat blijft actualiseren) waarmee je de ontwerpkracht van het team sterker maakt. Als je dit schema bij de hand hebt, ga je leertaken anders in elkaar zetten!

HOTS (higher order thinking skills)

Creëren (creating)
Evalueren (evaluating)
Analyseren (analysing)
Toepassen (applying)
Begrijpen (understanding)
Onthouden (remembering)

LOTS (lower order thinking skills)

Soziale media, soms een middel soms het onderwerp

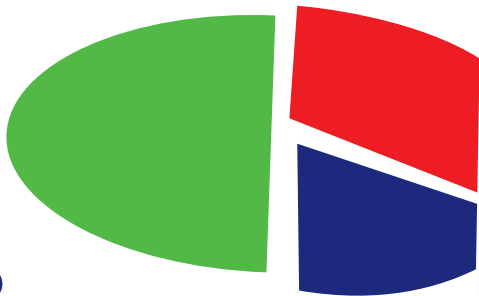
Leerdoelen en sociale media: waar zitten de aanknopingspunten?

In leerlijnen voor mediawijsheid staat beschreven wat je van sociale media moet weten, waar je op moet letten bij het gebruik en welke vaardigheden essentieel zijn voor een leven in de 21e eeuw. Als het gaat om gebruik van sociale media bij het realiseren van doelen voor een specifiek vak is het goed opletten. Soms zijn sociale media een goed **middel**, soms ook **onderwerp** van de les en soms de combinatie. In dit voorbeeld van tussendoelen Nederlands van SLO (Stichting Leerplanontwikkeling Nederland) zijn de aanknopingspunten

snel te vinden: bij lezen en luisteren, bij bronnen- en informatieanalyse of bij reflectie op informatie is het beschikken over sociale media als instrument erg handig (hulp zoeken, delen, samenwerken). Sociale media zijn hierin bovendien ook een onderwerp van studie (bijvoorbeeld de vraag “Wat zijn de conventies en kenmerken van teksten binnen verschillende typen sociale media?”). Het leggen van een helder verband tussen leerdoelen (en dus het curriculum) en het functionele gebruik van sociale media is een voorwaarde voor het borgen van sociale media binnen het onderwijsontwerp van een team of school.

Subdoelen

De leerling leert:	luisteren/kijken	lezen
basis-vaardigheden	zich concentreren	technisch lezen
deel-vaardigheden (zie ook kerndoel 9)	zich oriënteren op de luister/kijk-taak	zich oriënteren op de leestaak
	de luister/kijk-taak voorbereiden	de leestaak voorbereiden
	de luister/kijk-taak uitvoeren	de leestaak uitvoeren
	reflecteren op de aanpak (zie ook kerndoel 10)	reflecteren op de aanpak (zie ook kerndoel 10)
taaltaken uitvoeren	<ul style="list-style-type: none"> • luisteren naar uitleg en instructies op school • luisteren/kijken naar reclame • luisteren/kijken naar nieuwsberichten • luisteren naar een presentatie, lezing • luisteren/kijken naar documentaires, interviews, discussies op televisie, educatieve programma's in musea 	<ul style="list-style-type: none"> • teksten in lesmateriaal lezen • vragen, opgaven, instructies in lesmateriaal lezen • reclametekst lezen • informatiefolders lezen • nieuwsberichten lezen • artikelen in kranten en tijdschriften lezen • brieven en brochures van officiële instanties (met formele taal) lezen • (zie ook kerndoelen 5 en 8)

Matching media: de beste combinaties van leertaken en [sociale] media?

Bij de vraag of het gebruik van sociale media in een bepaalde lessituatie functioneel is, moet gekeken worden naar de relatie met leerdoelen, de relatie met de leertaak en de leercontext.

Met andere woorden: past het bij onze lesdoelen, bij onze leerlingen en bij de kaders die wij als team of school hanteren? Bij de leercontext gaat het om de vraag "Hoe willen we dat er hier wordt geleerd en les wordt gegeven?". Als team zou je daar hele algemene uitspraken over kunnen doen, bijvoorbeeld met behulp van een kleurenschema en de verhoudingen tussen die kleuren.

In dit voorbeeldschema ligt het accent op kennisconstructie (groen) in plaats van op kennisoverdracht (rood).

Als het team het eens is over de deze balans, kan het kleurenschema verder worden uitgewerkt. Je zou een driedeling kunnen maken waarbij je typen leeractiviteiten clustert.

Vervolgens kan per type (dus per kleur) worden aangegeven op welke manier sociale media een rol kunnen spelen en hoe ze het leren en lesgeven kunnen versterken. Zo ontstaat een efficiënt en transparant ontwerpmodel waarbinnen sociale media een functionele rol vervullen.

Een voorbeeld van een kleurenschema:

- **groene** sociale media (gericht op ontdekken, toepassen en construeren). Voor bijvoorbeeld groep 6 leerlingen: zelf een video maken en delen via YouTube, samenwerken in Google Docs, via een blog vertellen wat je als groepje hebt ontdekt, met Twitter tweets versturen als een nieuwe ontdekking hebt gedaan.
- **rode** sociale media (gericht op informeren, voordoen en overdragen) Hier passen bijvoorbeeld Kahn-achtige video's bij.

- **blauwe** sociale media (gericht op nadoen, modelleren en controleren). Laat hierbij bijvoorbeeld leerlingen live samenwerken via Skype en elkaars opdrachten nakijken.

Zo ontstaat een mix van (sociale) mediatoepassingen per type leeractiviteit en per doelgroep. Met leerlingen van 16 kies je wellicht andere socialemediatypen of gebruiksvormen dan bij leerlingen van 8.

Het gebruik van dit soort eenvoudige modellen is handig voor de ontwerpers zelf, en ook om kritische ouders en collega's duidelijk te maken dat sociale media geen hype zijn, maar gewoon een van de mediatypen die je gebruikt bij het maken van een goed onderwijsontwerp.

Voorbeeld ontwerp checklist

- 1 Wat is het doel van een activiteit (leerdoel en leervraag)?
- 2 Wat is de context (onderwerp, situatie, voorkennis)?
- 3 Hoe ziet de handelingsinstructie eruit (wat wordt er precies verwacht van leerlingen)?
- 4 Welke hulpmiddelen hebben ze (sociale media en daarnaast ook nog andere leermaterialen, bronnen, voorwerpen)?
- 5 Mogen ze samenwerken of juist niet?
- 6 Hoe krijgen leerlingen feedback?
- 7 Op welke punten worden leerlingen beoordeeld (product en proces) en hoe weegt de beoordeling t.o.v. andere leeractiviteiten en toetsen?
- 8 Hoe lang duurt de taak en wanneer is de taak afgerond (wat is het verwachte eindproduct)?
- 9 Wat gebeurt er met nieuwe kennis en inzichten (hoe borgen leerlingen dat)?
- 10 Hoe wordt de leeractiviteit geëvalueerd (terugblik met leerlingen en collega's en eventueel bijstellen)?

Is er echt sprake van beter leren?

Sociale media in je onderwijsontwerp [er goed onderwijs van maken]

Als je weet met welk doel je bepaalde vormen van sociale media wilt in zetten, komt de volgende stap: hoe maak je een instructieontwerp waardoor dat gebruik wordt 'gericht'. Als je een leeractiviteit wilt ontwerpen die echt effectief is, moet je een aantal punten vooraf goed uitwerken en delen met de leerlingen. Als team zou je een ontwerp-checklist kunnen maken, zodat je routines ontwikkelt bij het maken van goed uitgewerkte en effectieve leertaken met sociale media.

Samen controleren of het werkt

Veel leraren zijn gewend om zelf in hun lessen te experimenteren met nieuwe media; en dus ook met sociale media. Dat doen leraren meestal als aanvulling op hun methodes, soms als complete leerlijn. Leraren werken op dit punt vaak individueel en impliciet (ze hebben zo hun eigen routines en voorkeuren). Dat is niet altijd verstandig. Het expliciet maken van een ontwerp (zeker als het gaat om relatief nieuwe zaken als sociale media) en het samen ontwerpen (dus als team of vakgroep) heeft grote voordelen:

- de professionele dialoog (leren van elkaar)
- het draagvlak (iedereen voelt zich eigenaar)
- verduurzaming en verbreding (je documenteert en bewaart beter, waardoor alles makkelijker terug te vinden en te hergebruiken is)
- implementatie (je kunt elkaar makkelijker aanspreken op "Hoe ging het? Moeten we die opdrachten volgend jaar weer doen? Of anders doen?")

Like

Een tweede aandachtspunt is onderzoek. Jij (of je team) vindt de toepassingen van sociale media erg nuttig en ziet de motivatie van leerlingen groeien. Maar is dat ook waar? Is er echt sprake van beter leren, geef je echt beter les, gaat de motivatie echt (structureel) omhoog? En ligt dat aan de sociale media die je gebruikt of aan hele andere dingen? En als je een ontwerp gaat bijstellen aan welke punten moet je dan sleutelen (zie de eerdergenoemde checklist)? Het loont de moeite kleine onderzoekjes te doen – samen met collega's – naar het succes en de succesfactoren van gebruik van sociale media in je onderwijsprogramma. Er bestaan mooie voorbeelden op het gebied van praktijkonderzoek. Je zou hierbij kunnen samenwerken met lerarenopleidingen (zij hebben lectoren die onderzoek doen en wellicht studenten kunnen inzetten) of het landelijk kenniscentrum voor leraren LOOK.

Practise what you preach: sociale media gebruiken voor je eigen leertaak

De kenmerken van sociale media (delen, netwerken, live interactie en overleg, je eigen identiteit laten zien, instant communicatie) maken deze media niet alleen kansrijk voor het leren van leerlingen, maar ook voor het leren van leraren. Als je leertaken voor leerlingen ontwerpt met sociale media, waarom dan niet meteen sociale media inrichten voor je eigen werk? En voor het betrekken van collega's in je team, je school of uit netwerken buiten de school? En waarom wachten tot je onderwijsontwerp klaar is, waarom niet meteen laten meekijken en meedenken? Je kunt zo onderweg advies vragen via je blog en videoverslagen van proeflessen laten reviewen door collega's. Het kan allemaal makkelijk (technisch en organisatorisch) en je vergroot op die manier het draagvlak voor innovaties en stimuleert de kwaliteit van je eigen werk en dat van collega's. Zo maak je dus niet alleen het leren van leerlingen krachtiger, maar versterk je ook het leren van je zelf samen met je collega's!

Tot slot: sociale media zijn belangrijk, maar er is meer..!

Tot slot nog dit: het is prachtig dat sociale media het totale mediamenue verrijken en we hiermee het leren en lesgeven nóg krachtiger kunnen maken. Dat leidt tot meer betrokkenheid en uitdaging van leerlingen en tot minder schooluitval. En daar gaat het om. Toch is het verstandig om goed te kijken naar het gewicht van (sociale) media in de kwaliteit van onderwijs. Onderzoek laat zien dat het in de kern niet zo belangrijk is welke media je gebruikt bij het leren en lesgeven. Kwaliteit van onderwijs hangt eerder af van een serie samenhangende keuzes. Deze aspecten doen er echt toe:

- de groepssamenstelling (leerlingenprofielen en motivatie)
- de kwaliteit van de leraren
- de kwaliteit van de leertaken en leervragen (de uitdagingen)
- de mate en de vorm van feedback
- de betrokkenheid van de sociale omgeving

Kwaliteit van onderwijs hangt af van een serie samenhangende keuzes

En met dit in het achterhoofd kan ik stellen dat sociale media het onderwijs niet op z'n kop gaan zetten; maar dat een ontwerp met slim gebruik van sociale media wel een 'next level' van leren en lesgeven bewerkstelligen. En daar heeft iedereen baat bij!

Achtergronden

Manon van der Sar, lectoraat Human Centered ICT Hogeschool Rotterdam, onderzoek voor SURFnet/Kennisnet Innovatieprogramma, 2011.

Leerdoelen en tussendoelen van de SLO
<http://tule.slo.nl/Nederlands/F-KDNederlands.html>.

Het Colours model van KPC Groep, presentatie www.vo-raad.nl/assets/2892.

Onderzoek van John Hattie naar wat echt werkt in het onderwijs <http://grantwiggins.wordpress.com/2012/01/07/what-works>.

Deel 3

Sociale media op schoolniveau

Sociale media & kansen en gevaren

Karin Winters

Longeren van nu zijn opgegroeid met het bestaan van internet. De opkomst van sociale media is voor hen een vanzelfsprekendheid. Het zou dus vanzelfsprekend moeten zijn dat ook in het onderwijs sociale media gebruikt worden. Waarom zou je als leerkracht geen gebruik maken van de veelal gratis platforms om je onderwijs te verrijken, je leerlingen te stimuleren om creatiever te zijn, om een grenzeloze hoeveelheid kennis te vinden en te delen?

Dit hoofdstuk gaat niet in op de didactiek van sociale media in het onderwijs, maar het gaat over jou als docent en als mens; het begeleidt je in het maken van noodzakelijke keuzes.

Ook de gevaren van sociale media in het onderwijs komen aan de orde, met tips om met problemen om te gaan of om ze vóór te zijn.

Kansen die sociale media bieden

Sociale media bieden kansen op alle niveaus van het onderwijs: in de les; bij de profilering van je school; en in contacten met leerlingen, ouders, collega's en directie. Enkele voorbeelden voor je beeldvorming:

Onze website is TOP!

Kijk eens naar de website van je school. Wat straalt die uit? Kan een toevallige bezoeker zien wat jullie visie is en welke activiteiten er op school plaatsvinden? Vaak is een schoolwebsite nogal statisch, vol standaardteksten die ook andere scholen hanteren. Dat kan beter! Maak de beheerder van de website er eens op attent. Op een TOP-website staan natuurlijk verwijzingen naar de door jullie gebruikte sociale media en is er een RSS-feed voor mensen die zich willen abonneren op de site.

Wij zijn trots op onze school

Waarom gebruik je de website niet om successen te vieren? Je kunt bijvoorbeeld leerlingen die iets heel speciaals gedaan hebben, hier in de schijnwerpers zetten. Zat er ooit een bekende Nederlander op jouw school? Laat hem/haar dan interviewen!

Plaats eens video's van activiteiten (schoolmusical, project, open dag) of – nog mooier – een lipdub (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Lipdub>).

Er werken bij ons TOP-mensen!

Laat op je schoolwebsite zien wie het managementteam en het schoolteam vormen. Met vaste regelmaat een column op de website van een directielid, docent of leerling maakt het de moeite waard de website steeds opnieuw te blijven bezoeken. Natuurlijk kun je een stap verder gaan en een weblog bijhouden.

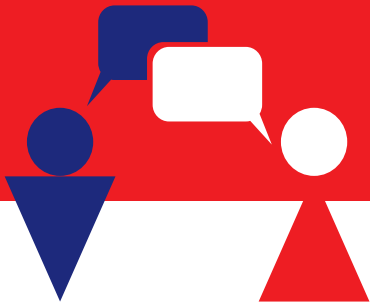
Ouders zijn belangrijk voor ons

Ook ouders lezen graag over het reilen en zeilen van de school wanneer het hen uitkomt. Nieuws over de school in digitale vorm kan daar een mooie oplossing voor zijn, afhankelijk van de schoolpopulatie. Dat is wel een punt van aandacht, want de inzet van sociale media mag nooit ten koste gaan van informatie naar ouders.

Wij denken na over beeldmateriaal en privacy

Natuurlijk moet je netjes omgaan met het gebruik van foto's van anderen (auteursrechten en bronvermelding). Minstens zo belangrijk is wat je zelf online plaatst aan eigen beeldmateriaal. Geef op de schoolwebsite het goede en mediawijze voorbeeld en plaats alleen foto's met toestemming van kinderen, ouders en medewerkers. Denk eens na over of je wel alle schoolfoto's online wil zetten; een impressie van een activiteit met behulp van een (digitale)poster zegt vaak meer dan 400 gepubliceerde foto's!

Wij hebben een mascotte

Breng eens een schoolmascotte in beeld. Kies een aansprekende mascotte (misschien kun je iets doen met het schoollogo), en laat deze aanwezig zijn bij activiteiten. Neem hem mee op reis of laat leerlingen hem meenemen. Op het moment dat de mascotte op de foto gaat, denken leerlingen en docenten beter na over wat er nog meer op de foto staat.

Wij maken afspraken over ons (online) gedrag

In veel scholen vind je aan de muur, in het schoolboekje of op de website een overzicht van afspraken en gedragsregels: 'Iedereen hoort erbij; wij sluiten niemand uit', 'We lopen rustig in de gang en praten zachtjes om anderen niet te storen'... Dat vindt iedereen vanzelfsprekend. Even vanzelfsprekend zouden afspraken over onlinegedrag moeten zijn: 'Wij zetten alleen foto's online als degene die daarop staat, daar toestemming voor heeft gegeven', 'Wij schelden niet en zeggen online alleen dingen die we ook rechtstreeks tegen iemand zouden zeggen'.

Wij plegen webcare

Iets dat online gezegd wordt over jouw school, kan zich razendsnel verspreiden. Daarom is het goed om in de gaten te houden wat er over jou of je school geschreven wordt op internet. Daarvoor zijn allerlei gratis tools beschikbaar (bijvoorbeeld Social Mention, HootSuite, SocialMediaCheck of gewoon Google).

Pro-actief reageren

Pro-actief reageren op wat speelt en vragen beantwoorden, maakt de betrokkenheid van iedereen groter. Vaak voorkom je zo ook vervelende opmerkingen. Zo actief reageren op wat mensen bezighoudt op internet, wordt webcare genoemd. Maak wel goede afspraken over wie verantwoordelijk is voor deze webcare. Is er een communicatieplan binnen jullie school of instelling? Misschien is het nu een goed moment om daar eens naar te kijken.

Wij leren samen van en met elkaar

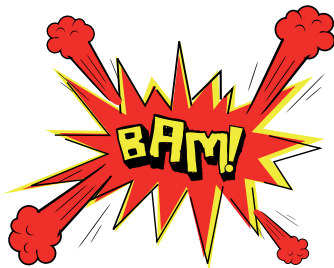
Lastig hè, om een goed profiel te maken? Vraag hulp van leerlingen bij het maken van het schoolprofiel of jouw eigen (zakelijke) profiel. Pas wel even op, het inlogaccount – en het bijbehorende wachtwoord – is van jou of van de school. Dus log na afloop even samen uit. Op deze manier kun je ook het gesprek aangaan over profielfoto's, over het beschermen van gegevens (slotje) en over vreemde teksten in persoonlijke profielpagina's

Wij gebruiken sociale media in ons onderwijs

Als je wil beginnen met sociale media in je les, maar niet goed weet hoe, kun je in dit Handboek heel veel voorbeelden vinden. Of koop BoekTweePuntNul, kijk op www.edubloggers.nl, lees goede voorbeelden in het inspiratieboek Sociale media op de basisschool van Mijn Kind Online, of vraag op Twitter om voorbeelden. Als docententeam of school is het goed om met elkaar af te spreken welke sociale media in je onderwijs gebruikt en hoe. Stel je voor dat vier taaldocenten tegelijk bedenken dat een dictee met gebruik van Twitter leuk is, denk je dat leerlingen dat nog leuk vinden?

Leerlingen gaan ook mopperen over een overload aan verschillende platforms (inloggen, profiel aanmaken, wachtwoord onthouden) omdat alle docenten in hun eigen lessen met een eigen idee experimenteren. Leerlingen vinden het vaak lastig de scheiding school/privé los te laten, ga er dus niet zomaar vanuit dat zij het vanzelfsprekend leuk vinden als je iets met Facebook gaat doen.

Gevaren van sociale media in onderwijs

De media doen vaak uitgebreid verslag van voorbeelden waar het mis is gelopen met het gebruik van sociale media: cyberpesten, dreigtweets, bangalijsten... Ik hou niet zo van die bombarie. Hou in de gaten dat kinderen kinderen zijn en dat je als volwassene (ouder of leerkracht) kinderen moet begeleiden en opvoeden. Dat geldt op het schoolplein of in de klas, en dat geldt op Twitter, Hyves of Facebook.

Adhoc of het bloedt dood

Als er geen weloverwogen keuzes en afspraken gemaakt worden, ligt het risico van een mislukt experiment op de loer. Niets is zo vervelend als een pilot die doodbloedt. Neem dus de tijd om eerst je te oriënteren, te proberen en doelen te bepalen, voor je er in je onderwijs echt mee aan de slag gaat.

Verdwenen tools

Denk eraan dat online gratis tools zo van de ene op de andere dag weg kunnen zijn. De verdienmodellen van platforms zijn vaag of als een platform succesvol is, wordt het gekocht door een grotere broer. Als je dus een cijfer of beoordeling vast wilt hangen aan een opdracht of project op een sociaalmediaplatform, zul je dat product ook zelf ergens zelf moeten opslaan.

Cybersave

Let op met de gegevens van leerlingen of van jezelf. Op de website www.cybersaveyourself.nl is daar veel informatie over te vinden.

Jij als mens

De muren tussen school en huis vervagen en jij, je collega's en je leerlingen zijn zowel binnen als buiten schooltijden te volgen op sociale media. Het gevaar dreigt dan aan twee kanten. Jij kunt namelijk in een balorige bui een uitglijder maken en jezelf met een glas wijn op de foto laten zetten met de tekst erbij: "toeter op de waterscooter". Ouders en leerlingen zien jouw uitglijders doordat je privé en zakelijk niet goed gescheiden houdt, of omdat je te amicaal met leerlingen communiceert. Online moet je net nog even wat meer

Meekijken kan altijd

opletten wat je zegt. Maar eigenlijk is het makkelijk: Hanteer de vuistregel: Wat je niet tegen leerlingen/collega's in hun gezicht zegt, zeg je ook niet online.

Jij als docent

In hoeverre moet je regels stellen voor het gebruik van sociale media in je klas? De ene school schrijft een stevig protocol, de andere filtert het internetgebruik en de derde school zet alles open. Wat is wijsheid? Deze overwegingen spelen een rol:

- Sociale media kennen geen leeftijds grenzen, eerder gedragsgrenzen.
- Leerlingen die op Twitter of Hyves gekke dingen doen, worden vaak door hun onlinenetwerk al gecorrigeerd.
- Natuurlijk kun je kiezen voor dichttimmeren van alle mogelijkheden; echter daar waar je verbiedt, zoeken creatieve geesten altijd naar een omweg.
- Maak altijd afspraken met je leerlingen en fris deze tussentijds op. Vanzelfsprekend is de leeftijd van je leerlingen van belang bij de vraag hoe streng die afspraken moeten zijn.
- Over het algemeen onderkennen leerlingen snel wat er wel en wat niet kan – mits ze mediawijs en

informatievaardig zijn. Creëer een open sfeer in de klas, waarin kinderen zich vrij voelen om over incidenten te praten. Zorg dat jij je als docent ook bewust bent van wat er online gebeurt. Meekijken kan altijd.

- Wanneer je overgaat tot het verbieden van sociale media als een of enkele leerlingen zich (bewust of onbewust) online misdragen hebben, straf je de onschuldigen in plaats van hen te belonen.
- Gluur eens bij de burens: Ook bij bedrijven worden allerlei afspraken gemaakt over hoe je online te gedragen. Wellicht hebben mensen uit je omgeving uit het bedrijfsleven goede tips.

Tips bij uitglijd ers

- Blijf het gesprek aangaan. Vaak zijn leerlingen zich in de balorigheid van het moment niet bewust van wat ze aanrichten.
- Als je aan het begin van elk schooljaar de afspraak maakt dat JIJ de eigenaar van de Klassen-Hyves bent, voorkom je dat er leerlingen worden buitengesloten.
- Organiseer aan het begin van een schooljaar een thema-avond waar afspraken gemaakt worden met leerlingen en/of ouders (afhankelijk van de doelgroep) en waar het fenomeen cyberpesten aan de orde komt. Als je zo'n avond niet zelf wilt of kunt organiseren, kun je een organisatie die daarin gespecialiseerd is, in de arm nemen.

- Nodig – in het kader van Een dagje lesgeven – eens een bekende actieve socialemediagebruiker uit in de les en laat leerlingen vragen stellen.
- Betrek leerlingen in de afspraken rondom gedrag. Laat hen eventueel de sancties bedenken bij overtreden van de regels. Op deze manier zijn het niet van boven af opgelegde regels, maar gedeelde afspraken.
- Maak bij ernstige uitglijd ers zo snel mogelijk een schermafdruck (screenshot) en gebruik dit als illustratie van hoe het niet moet. Ook om het gesprek aan te gaan met de 'dader' en bij het doen van aangifte bij de politie is zo'n screenshot een duidelijk uitgangspunt/ bewijs.

Tenslotte

Sociale media inzetten is en blijft een kans in jouw onderwijs en als je vooraf goede afspraken maakt waar iedereen 'mee kan leven' kun je je concentreren op de kansen in plaats van de gevaren!

Tips voor 'starters'

Je bent nog (helemaal) niet actief met sociale media en zit in de oriëntatiefase.

Belangrijkste tip: Begin klein

Uitproberen wat bij jou past, levert meer rendement op dan het volgen van een knoppencursus. Begin eens met het oplossen van een privé-probleem en besluit dan pas of je de gevonden oplossing in je onderwijs gaat inzetten (bijvoorbeeld het online publiceren van je vakantiefoto's).

Volgende tip: Neem de regie

*De eerste stap, ongeacht welk sociale medium je wilt gaan inzetten in je onderwijs of op je school: Claim/registreer (in overleg met je collega's) de namen van je school en jouzelf op socialemediaplatforms – daar waar je kunt. Niet omdat je deze dan **moet** gebruiken maar om te voorkomen dat iemand anders (een leerling of ouder) dat gaat doen. Als de naam al door iemand anders wordt gebruikt, probeer er dan achter te komen wie het betreffende account beheert en vraag of je deze mag overnemen in verband met grootse plannen.*

Als je zelf de regie niet hebt/neemt, kun je ook niet veel doen als er minder leuke dingen gebeuren of vervelende berichten voorbij komen vanuit het account met de schoolnaam. Je kunt op de media die je niet actief gebruikt verwijzen naar je website of het kanaal waar je wel actief bent.

*Vul dus wel overal het profiel in (inclusief foto/logo).
Vergeet niet de inlogcodes zorgvuldig te bewaren!*

Sociale media & opstelling van scholen

Joris van Meel

Leerlingen die tien tweets per minuut de wereld in sturen; die foto's en filmpjes maken en online zetten en die beter dan docenten weten wat er online gebeurt. Hoe ga je daar als onderwijsinstelling mee om? Hoe zorg je ervoor dat de naam van jouw school niet bezoedeld wordt maar dat sociale media het imago van jouw school juist positief beïnvloeden? En hoe krijg je het voor elkaar dat je docenten de moderne mogelijkheden benutten? Een hoofdstuk vol tips voor onderwijsmensen – docenten en bestuurders – die graag 'iets met sociale media' op hun school willen, maar niet precies weten hoe.

Opeens waren ze daar een aantal jaar geleden: de sociale media. Hyves, Twitter, Facebook. Maar ook YouTube, Flickr en Pinterest. Platforms op internet waar de gebruikers de inhoud verzorgen: de content en de reacties. Platforms ook die invloed hebben op het onderwijs. Want leerlingen zijn – mede door de gelijktijdige opkomst van de smartphone – altijd met elkaar verbonden; en hebben op ieder moment de beschikking over welke informatie dan ook. Hoe maak je als onderwijsinstelling gebruik van die veranderde wereld en hoe kun je de sociale media in je voordeel inzetten?

Geen blauwdruk

Om maar gelijk met het slechte nieuws te beginnen: Er is geen blauwdruk voor het inzetten van sociale media binnen onderwijsinstellingen. Wat werkt is afhankelijk van de vraag waar jouw school voor staat, wat voor mensen er werken, hoe het management tegenover sociale media staat en wat jullie voor ogen hebben met de inzet van sociale media. Het inzetten van sociale media als school lijkt vooraf gemakkelijker dan het in werkelijkheid is. Als je niet weet wat je ermee wil bereiken, bereik je er waarschijnlijk ook weinig mee. Als school een Twitter-account aanmaken is zo gebeurd; er daadwerkelijk meerwaarde uit halen vergt (veel) meer moeite.

Veel voorbeelden

Maar er is ook goed nieuws: Er zijn veel voorbeelden van scholen die sociale media al succesvol inzetten. Wat te denken van het Amstelveen College waar zes leerlingen uit een examenklas VWO een systeem bouwden dat via Twitter automatisch roosterwijzigingen doorgeeft.

Of van scholen die hun leerlingen wiki-werkstukken laten maken waarbij leerlingen elkaar aanvullen en corrigeren. Of van klassen die hun eigen blog bijhouden zodat ouders zien waar zij op school mee bezig zijn.

Aan de andere kant: negatieve verhalen zijn er ook in overvloed. Denk aan digipesten; banglijsten; dreigtweets; leerlingen die zich online negatief uitlaten over hun docent of school.

Maak een plan

Hoe je ervoor zorgt dat ook jouw school sociale media succesvol weet in te zetten? Door een stap terug te doen en een plan te maken. Wie weet helpen onderstaande tien tips je op weg.

Tip 1 Krijg je bestuur/management mee

Verandering lukt bij de gratie van draagvlak. De inzet van sociale media is zo'n verandering. Is er geen draagvlak, dan is je plan gedoemd te mislukken. Zorg er dus voor dat je bestuurders begrijpen hoe sociale media werken, vertrouwen hebben in de juiste intenties van medewerkers en inzien dat er ook wel eens iets fout zal gaan (net als in het echte leven...).

Toon hen goede voorbeelden van bestuurders die actief zijn op de sociale media. Zoals Marcel Wintels (CvB-voorzitter van Fontys) die op Twitter bijna 5000 volgers heeft of Rob Franken (oud-CvB'er van ROC West-Brabant) die een blog bijhield om zo altijd in contact te zijn met zijn medewerkers.

Tip 2 Ontwikkel een visie op sociale media

Elke school is anders. Het is belangrijk te weten hoe jouw school zich onderscheidt van andere scholen. Hoe wil jouw school zich profileren? Hoe kunnen sociale media daarbij een rol spelen? In hoeverre stimuleer je docenten om sociale media in hun lessen in te zetten? En de belangrijkste vraag: welk doel wil je eigenlijk met de inzet van sociale media bereiken? Profilering? Professionalisering? Meer contact met je doelgroepen? Maak bij het ontwikkelen van je visie op sociale media onderscheid tussen je communicatie- en onderwijsdoelstellingen. Hoe wil je als school met sociale media omgaan en hoe wil je dat docenten met sociale media omgaan?

SOCIAL
BUSINESS
NETWORK
MEDIA
SEARCH
INNOVATION
WEBSITE
MARKETING

Tip 3 Rieft een Denktank sociale media op

Iedere school heeft wel een aantal docenten die op socialemediagebied op de troepen vooruit lopen. Die al jaren bloggen, twitteren en weten waar de afkortingen RSS en API voor staan. Zij moeten de vrijheid krijgen. Laat hen experimenteren, het goede voorbeeld geven en de rest van hun collega's aanzetten om dat voorbeeld te volgen. Breng hen samen met enthousiaste studenten en ouders die wellicht werkzaam zijn in de online-communicatiesector. Door online en offline te laten zien waar ze mee bezig zijn, worden andere docenten en studenten ook geënthousiasmeerd en gestimuleerd.

Tip 4 Denk na over een socialemediaprotocol

Grote bedrijven hebben vaak een protocol waarin beschreven staat hoe medewerkers met sociale media om moeten gaan. In onderwijsland is dat een stuk minder het geval. Vakbond CNV Onderwijs lanceerde afgelopen jaar een voorbeeldprotocol. Uitgangspunt van dit protocol is dat professionals zelf weten hoe zij met sociale media verstandig omgaan.

Reden om als school een socialemediaprotocol in te stellen is vaak om de dialoog over het gebruik van sociale media op gang te brengen. Reden om er juist niets mee te doen is dat de regels vaak nauw aansluiten op bestaande huisregels waarin al beschreven staat hoe je met elkaar omgaat. Voor allebei valt iets te zeggen.

Tip 5 Luister veel en laat zien dat je luistert

Op sociale media is zeven dagen per week, 24 uur per dag leven. Het is dan ook zaak dagelijks meerdere malen te monitoren wat er online over je school gezegd wordt. Dat moet iemand doen die al bekend is met sociale media en die de ongeschreven regels kent. Let wel: Het gaat niet zozeer om de individuele boodschappen; het gaat om de grote lijn. Wat speelt er? En moeten we daar als school iets mee? Tools als TweetDeck en Google Alerts helpen je bij je zoektocht. Communicatie en organisatie gaan daarbij hand in hand. Je signaleert wat en doet daar iets mee; niet alleen online maar juist ook offline: Door met elkaar in gesprek te gaan en zo verder te komen.

**7 dagen per week
24 uur per dag**

Tip 6 Vertel je verhaal

In stap 2 heb je een visie op sociale media ontwikkeld. Daarin heb je ook de vraag beantwoord welk(e) doel(en) je met sociale media wil bereiken. Wat je doel ook is: door je als docent of school online te begeven, profileer je je automatisch. Je creëert je eigen kanalen waar je je eigen verhaal vertelt en laat zien waar jullie als school voor staan. Je staat daardoor ook open voor reacties. Een mooi voorbeeld is de Enschedese basisschool Anna van Buren (@annavanburen) die Twitter gebruikt om ouders dagelijks te informeren, waardoor zij nauw betrokken blijven.

Tip 7 Stel verantwoordelijken aan

Wie is er verantwoordelijk voor dat je verhaal goed voor het voetlicht komt? Dat er dagelijks gemonitord wordt? Dat er gereageerd wordt op berichten? En dat er actie wordt ondernomen wordt wanneer dat nodig is? Maak afspraken wie wat doet. Beheer je de verschillende kanalen met meerdere personen (wat aan te raden is), laat dan zien wie de afzender is. Bijvoorbeeld door het bericht af te sluiten met een dakje en je initialen (in mijn geval ^JvM). De Denktank sociale media moet vrij zijn om – gevraagd en ongevraagd – advies te geven.

Tip 8 Help je leerlingen

Jongeren zijn niet zo mediawijs en digitaal vaardig als vaak wordt aangenomen. Ze weten vaak niet dat hun tweets voor iedereen te lezen zijn en dat hun krabbels nog jarenlang via Google terug te vinden zijn. Gaan ze in de fout? Dan moeten ze hier vervolgens op aangesproken worden om in de toekomst diezelfde fouten niet meer te maken. Die missers kunnen ze ook binnen de muren van hun school maken. Start socialemediaprojecten waarin je studenten leert met de verschillende sociale media om te gaan. Laat ze filmpjes maken die ze op YouTube zetten, samenwerken in Google Docs, of bloggend reflecteren op hun leerproces. Een goed voorbeeld: Gijs Palsrok (@Fish3Chips), docent Engels aan het Veluws College Walterbosch, die in zijn les Twitter gebruikt om woordjes te overhoren.

Wees niet bang,
en probeer uit!

Tip 9 Vergeet de ouders niet

Een moeilijke vraag: wie is er verantwoordelijk voor dat kinderen mediawijs worden? De ouders of school? Het antwoord is volgens mij "allebei". Je moet er samen voor zorgen dat de leerlingen met media om leren gaan. Ook ouders moeten dus weten wat hun kinderen online uitspoken. School kan ouders daarbij helpen. Bijvoorbeeld door een informatieavond over sociale media te organiseren. Hoe werken ze? En wat kun je ermee? Dat lijkt misschien wat ver te gaan, maar zal je veel werk besparen én zorgt voor een hogere ouderbetrokkenheid.

Tip 10 Roep hulp in

Maar waar begin je? Wat kun/moet je nou precies met die sociale media? En wat moet je er niet mee? Het is helemaal niet gek dat je door de bomen het bos niet meer ziet. Wees niet bang: sociale media zijn geen hogere wiskunde. Maar, zoals de Amsterdamse filosoof Johan Cruijff al zei: "Je gaat het pas zien als je het door hebt." Heb je binnen je team niemand die je op weg kan helpen? Twijfel dan niet en neem iemand in de arm die je kan helpen. Want één ding is zeker: sociale media gaan niet meer weg.

Het leerproces verandert langzaam van frontaal klassikaal naar altijd en overal, van een statisch naar een dynamisch proces. Voorheen bepaalden docenten op basis van een aantal min of meer voorgeschreven doelen de manier van werken in de klas. Deze werkwijze in de klas was voor alle aanwezige leerlingen min of meer hetzelfde, allerlei leerstrategieën ten spijt...

Door de opkomst van ict verschuift het leren van een vaste plek op een vaste tijd met een vaste groep naar altijd, overal en met veel verschillende mensen. In plaats van **in een groep** vindt leren meer **als groep** plaats. Door mobiele technologie en sociale media is het namelijk niet meer nodig dat je je als groep je op hetzelfde tijdstip in dezelfde ruimte begeeft.

Ruim 15 jaar geleden gaven de eerste elektronische leeromgevingen (ELO's) al een aanzet tot digitale dynamiek in het leerproces.

Niet in, maar als groep werken

Wat is een ELO?

Met de komst van internet en e-mail ontstond in de jaren tachtig van de vorige eeuw het idee om lesmateriaal digitaal op te slaan en gestructureerd te distribueren: een elektronische leeromgeving – al zou de term digitale leeromgeving eigenlijk juist zijn.

Joke Droste formuleerde het in 2000 als volgt: "Een ELO is het geheel van technologische voorzieningen (computer hard- en software, infrastructuur en netwerken van telecommunicatie) die via de digitale weg het leerproces, de communicatie ten behoeve van het leren en de organisatie van het leren ondersteunen."

Functies in een ELO

Een ELO geeft docenten de mogelijkheid om leerstof gestructureerd aan te bieden. Het is daarbij ook mogelijk om direct op de actualiteit in te springen, of om opdrachten aan te passen. Voor docenten is een elektronische leeromgeving een handig middel om inzicht te houden in het lesmateriaal en om de voortgang van het leerproces te bewaken. En leerlingen leren in een elektronische leeromgeving eigentijdser dan via de traditionele methode.

Van chat tot discussieforum en van quiz tot toets, het gaat bij een ELO in beginsel om communicatie ten behoeve van het leren. Een communicatiemiddel met voldoende functionaliteiten om eenvoudig tot goede en efficiënte uitwisselingen te komen. Al klaagden de eerste gebruikers van een ELO erover dat ze minstens drie keer met de leerlingen over hetzelfde moesten communiceren: een keer in de klas, een keer per mail en als laatste plaatste men het een en ander in bijvoorbeeld de agenda die in de ELO zit.

Welke functies worden gebruikt?

In 2006 deed Anita van Essen – in opdracht van Kennisnet – onderzoek naar welke onderdelen van ELO's ook daadwerkelijk gebruikt worden door docenten. Uit dit onderzoek bleek dat vooral de functies bestandsuitwisseling, het samenwerken aan opdrachten en mededelingen veel worden gebruikt.

Helaas is dat nu in 2012 nog niet veel anders, al ontdekken docenten langzamerhand ook de samenwerkingsonderdelen. Dat juich ik toe, omdat samenwerken en communiceren immers belangrijke functies in het leerproces zijn.

Leerlingen gaan in deze veel sneller, bij hen ontstaat daardoor al een sterker informele leerstijl dan voorheen. Dat is logisch, wie de hele dag kan communiceren met zijn mobiele device, zal het daarbij ook over school en schoolwerk hebben.

Afgeschermd voldoet niet meer

Bij de eerste inzet van ELO's vond men het vooral belangrijk dat de uitgewisselde informatie beperkt bleef tot de leerlingen en de docent die het betrof. Toegangscontrole en bevoegdheden waren de belangrijkste controlerende functies van de ELO. De docent plaatst immers het materiaal online, de leerling moet materiaal kunnen inleveren, toetsen en bediscussiëren. Dat alles wilde men afgeschermd houden.

De ELO in oorspronkelijke vorm gaat uit van technologie, leerprocessen en communicatie. Dit is tegenwoordig onvoldoende. Ook de voorheen streng afgebakende wereld van de ELO wordt nu beïnvloed door sociale media. Leerlingen zijn gewend om op elk moment van de dag een digitaal apparaat onder handbereik te hebben, dat hen in staat stelt om te werken met foto's, films, geluid en vooral veel directe communicatie. Scholieren hebben dan ook snel in de gaten dat leren beter gaat in samenwerking met anderen. Sociale media zorgen ervoor dat leerlingen op snelle wijze met hun leermateriaal omgaan. Daar er met meerdere vormen van communicatie wordt gewerkt, is de manier waarop men samenwerkt dynamisch en verschuift deze telkens van aard. De toekomstige ELO zal met al die snelle verschuivingen rekening moeten houden.

ELO 3.0

ELO 3.0 zou je het **web der dingen** kunnen noemen. Onder de dingen wordt dan verstaan het aanbod van digitale informatie op meerdere manieren. In elk geval niet meer – zoals nu – de vooraf door een docent geplaatste leerstof, maar informatie uit de ons omringende wereld. Wie nu bijvoorbeeld naar YouTube-filmpjes kijkt, kan onder sommige commentaar vinden. Dit reeds aanwezige commentaar zorgt voor enige verdieping.

Een ander kenmerk van het web der dingen is de wijze waarop we informatie verzamelen en verwerken. Nu loopt dat nog voornamelijk via een toetsenbord, maar er zijn andere manieren voor. Visuele waarnemingen en allerlei sensoren om informatie en kennis te verwerken komen steeds meer in gebruik. Denk aan foto's, films, augmented reality en RFID-chips (Radio Frequency Identification). Door deze aan een computer te koppelen kan er een digitale verwerking plaatsvinden.

Een leerling kan bijvoorbeeld in het kader van een opdracht een foto maken en deze in een herkenningprogramma laten opnemen. Zodra er een digitaal herkenningpunt is, zal de computer er meer informatie over geven. Of een leerling maakt een foto met een smartphone. Door GPS-gegevens is de plaats bekend waar de foto werd genomen, de foto wordt direct zichtbaar in een kaart. Een andere manier waarop al met informatie wordt gewerkt zijn de zogenaamde BeeTags of QR-codes. Hiermee kan een koppeling worden gemaakt met informatie over bijvoorbeeld een voorwerp; deze informatie wordt soms zelfs in een persoonlijk logboek opgeslagen. Diverse musea gebruiken dit al.

Een leerling krijgt straks op zoveel manieren zijn informatie, dat hij een keus moet kunnen maken die hem verder helpt. Een lastige opdracht, omdat kiezen alleen mogelijk is als er een doel is. Wil je het leren blijven organiseren, dan kan de ELO een praktische verbindende schakel zijn.

Sociale media verbinden met de ELO

Functies die in een ELO zitten, zijn vaak ook in sociale media beschikbaar. Denk maar aan bestanden uitwisselen (Dropbox) foto's en video's plaatsen en uitwisselen (Flickr, YouTube), chatten en korte berichten schrijven (Facebook, Twitter). In de dagelijkse praktijk gebruiken leerlingen deze applicaties al volop. Ze vinden dat aantrekkelijker dan de formele, stijve site die de school aanbiedt. Maar er is natuurlijk wel grip en sturing nodig op het leerproces, hier is een functie weggelegd voor de ELO. De ELO kan ten behoeve van het leren en de organisatie ervan zowel leerlingen als docenten ondersteunen. Daarbij zullen leerlingen meer gebruik willen maken van programma's die ze dagelijks gewend zijn te gebruiken en docenten willen een handig middel hebben om snel hun leerproject in onder te brengen.

Met ELO dichter bij je leerlingen

De huidige ELO's zijn hiervoor slechts in beperkte mate ingericht. Maar bij de meest gebruikte elektronische leeromgevingen in Nederland, it's Learning en Magister, is het – met enige trucs – mogelijk om diverse sociale media op te nemen.

Om de ELO voor leerlingen aantrekkelijk te houden moet er meer op hun leefwereld worden ingesprongen. De aantrekkelijke programma's die leerlingen nu gebruiken, zouden onderdeel moeten zijn van de ELO. Communiceren gaat dan niet meer via de mail of chatfunctie in de ELO, maar via Facebook of Twitter, zoals ze gewend zijn. Foto's opslaan kan op Flickr of in Dropbox. Door deze applicaties te koppelen aan de ELO blijf je dichter bij wat leerlingen gewend zijn te doen, dan met een eigen schoolapplicatie.

ELO als communicatiecentrum

Net zoals sociale media aanspreken, zal ook de ELO aansprekend moeten zijn voor leerlingen. Een ELO verbindt de juiste leerstof aan de leerling. Om de leeromgeving goed in te zetten in het voortgezet onderwijs, moet die aan een aantal voorwaarden voldoen.

- Eenvoudig te lezen en begrijpen, Nederlands als voertaal.
- De ELO moet vanuit alle apparatuur – op alle mogelijke devices – eenvoudig te bedienen en te bewerken zijn, bijvoorbeeld door een tekstverwerker of foto dan wel filmeditor.
- Kant-en-klaar lesmateriaal moet in te passen zijn.
- Toetsmogelijkheden.
- Voortgangscontrole van de resultaten van een leerling.
- Integratie in de schooladministratie.
- Er is de mogelijkheid van de opbouw van een portfolio.
- Aantrekkelijke manier om ermee te werken.

Vooral het laatste geeft aan dat inzet van sociale media mee kan werken aan een beter leerproces. Bij het voldoen aan al deze voorwaarden is de ELO de spil in het digitale leerproces op school. Uitgeverijen kunnen zo hun lespakketten integreren, en onderwijsprogrammaatjes kunnen erin worden opgenomen.

De toekomst: leren in ELO 3.0

Het zal niet lang meer duren of leerlingen werken met diverse onlineprogramma's in hun leeromgeving. Bijvoorbeeld zo: Het onderwerp natuurgeweld bij het vak Aardrijkskunde wordt in de klas kort toegelicht met een filmpje. Het onderwerp gaat over hoe de natuur de wereld verandert. In de ELO heeft de leraar tekst, filmpjes en foto's geplaatst. Het hele hoofdstuk, met huiswerk en opdrachten, staat overzichtelijk in de ELO. Leerlingen loggen in met hun Facebook-account. Sommigen hebben nog vakantiefoto's en zetten die op Flickr. Een leerling die in de Avere bij Parc des Volcans is geweest, zet een foto vanaf haar mobiel op Flickr en scant een oude folder. Deze zet ze op ISSUU, zodat anderen er commentaar op kunnen leveren. Een opmerking in het speciale Facebook-account maakt dat voor alle leerlingen zichtbaar.

Het journaal over de kleine aardbeving in Loppersum door de gaswinning wordt door een andere leerling gebruikt. Leerlingen leveren commentaar op elkaars inbreng en komen met nieuwe ideeën. De docent plaatst via de Dropbox-app nog een animatie van een aardbeving. Deze kan eventueel door leerlingen worden bekeken. Uiteraard tuitert hij daarover. Zijn Twitter-account is gekoppeld aan Facebook.

Deze manier van werken sluit beter aan op de wereld van de leerling. Door op de achtergrond de techniek voor de koppelingen te laten zorgen, is het voor docenten altijd makkelijk bij te houden, ook al zijn Facebook en Twitter vervangen door andere applicaties. Voor docenten een prachtig moment, want die kan beter omgaan met de communicatietoepassingen van zijn leerlingen.

BoekTweePuntNul

Voorbeelden van sociale media die in een ELO toegepast kunnen worden

- Slideshow is een onlinedienst waar je presentaties van anderen kunt bekijken. Je kunt de presentaties in een ELO opnemen (embedden).
- YouTube is een (video-)website waar iedereen zelf filmpjes kan uploaden. De filmpjes kunnen van commentaar worden voorzien. Deze kunnen ook in een ELO worden opgenomen.
- Flickr is een onlinefotodienst. Op de Flickr-site kun je je foto's uploaden en delen met de rest van de wereld. Embedden en van commentaar voorzien is ook mogelijk.
- Twitter, hiermee kun je snel korte berichten uitwisselen met andere gebruikers. Een Twitter-zoekopdracht kan in een ELO opgenomen worden.
- Google Docs en Office 365 bieden overal toegang tot e-mail, documenten, contactpersonen en agenda's, zodat je altijd op de hoogte blijft.
- Dropbox is een programma waarmee gemakkelijk foto's, video's en documenten gedeeld kunnen worden tussen computers. Je kunt die bestanden ook online benaderen.
- Google Maps is een soort onlinestratenboek met een GPS-functie. Er zijn diverse programma's die routes en precieze plaatsaanduiding mogelijk maken. Met een speciaal programma op een mobiele device kun je zelfs zien waar iemand zich precies bevindt.
- Wiki is een website waarop bezoekers zelf op een eenvoudige manier informatie kunnen toevoegen of aanpassen.
- RSS-feed is een manier om snel op de hoogte te komen van nieuws of nieuwe bijdragen op bepaalde weblogs. Die kun je ook in een ELO embedden. Helaas vereist dit enige technische vaardigheid.
- Diigo verzamelt, organiseert en vindt alles terug wat je online tegenkomt en wilt bewaren of delen met anderen.
- ISSUU is een toepassing waarmee je onder andere pdf-documenten om kunt zetten in een digitaal boekwerk. Ook kun je er je onlinemagazines mee publiceren, die online gelezen kunnen worden.

Achtergrond

Anita van Essen: Gebruik van de Elektronische Leeromgeving in het Voortgezet Onderwijs voor communicatie in leersituaties, 2006.

Rob van Kranenburg: Het Internet der Dingen, wat is het?, 2009.

*Dropbox-App
It's Learning heeft sinds 2012 een App Library. Daarmee is het mogelijk om sociale media-applicaties te integreren in de ELO. Er is bijvoorbeeld een Dropbox-app. Materiaal uit Dropbox kan daarmee geschikt gemaakt worden voor deelnemers aan een ELO-cursus. Het is ook voor externe ontwikkelaars mogelijk apps te maken, die vervolgens weer in it's Learning op te nemen zijn.*

Proberen en afstemmen

***Afstemmen schoolapplicaties**
In het onderwijs worden diverse applicaties gebruikt. Deze op elkaar afstemmen is lastig. Op dit moment zijn het schooladministratiepakket, de materialen van de uitgeverijen en de ELO vaak nog drie geheel eigen zaken. Een samensmelting van deze pakketten zou een logische stap zijn waardoor veel efficiënter kan worden gewerkt.*

BoekTweePuntNul200

Web 2.0
Social Media
Webtools

Louis Hilgers | + 198 co-auteurs + | Tessa van Zadelhoff

Inspiratieboek

Gebruik naast dit handboek
ook BoekTweePuntNul als
bronnen- en inspiratieboek

BoekTweePuntNul komt naar school!

BoekTweePuntNul behandelt 200 webtools, web2.0-toepassingen en sociale media. Veel van deze toepassingen zijn geschikt voor gebruik in het onderwijs (PO, VO en MBO). BoekTweePuntNul organiseert bijeenkomsten waar onderwijsgevend en studenten meer kunnen leren over de verschillende tools en hoe zij deze in de praktijk kunnen inzetten.

Inspiratiesessie

Een presentator bespreekt kort een aantal van de tools uit het boek. Hij geeft daarbij de mogelijkheden aan die de tool biedt, legt uit op welke wijze de tool in het onderwijs toepasbaar is en geeft praktische tips. De te bespreken tools worden 'at random' uit een fruitmachine gehaald.

- Duur: 45 - 60 minuten.
- Prijs: in overleg.

Workshop

Bij een workshop gaan de deelnemers zelf praktisch aan de slag met een of meerdere tools. Wanneer er al eens gewerkt is met de tools, zullen deze sneller worden ingezet in de praktijk.

Na een algemene inleiding over de didactiek van web2.0 aangevuld met een aantal praktijkvoorbeelden, krijgen de deelnemers een stappenplan om zelf met een aantal van de tools aan de slag te gaan. Deze tools worden vooraf overlegd met de initiator van de bijeenkomst.

- Duur: 60 - 90 minuten.
- Prijs: in overleg.
- Minimum aantal deelnemers is 12.

Studiedag 2.0

Wij verzorgen de complete invulling van de studiedag over sociale media en/of web2.0. Om te beginnen zorgen we voor een inspirerende aftrap of lezing. Vervolgens gaan we in groepen aan de slag rond diverse onderwerpen. Invulling vindt plaats aan de hand van de wensen die door de school/het bedrijf worden aangegeven.

- Duur: dagdeel of hele dag.
- Prijs: afhankelijk van het aantal deelnemers, fixed price, eventueel inclusief BoekTweePuntNul voor de deelnemers.

BoekTweePuntNul uiteeraard ook als app!

[ook voor Android]

HandBoekTweePuntNul geeft handvatten waarmee sociale media optimaal ingezet kunnen worden op school. Niet alleen in de dagelijkse onderwijspraktijk maar in de hele organisatie. Samen met **BoekTweePuntNul200** is dit inspiratieboek onmisbaar in dit snel veranderende (digitale) tijdperk. Twaalf experts helpen u op weg.

Sociale media &

- wat dat zijn
- didactiek
- denkvaardigheden
- leerkrachtcompetenties
- klassenmanagement
- de les (PO)
- de les (VO)
- de les (MBO)
- beter leren en lesgeven
- kansen en gevaren
- opstelling van scholen
- EL03.0

Bestelnummer: btbn85100009

9 789059 063518 >

www.BoekTweePuntNul.nl